

THEOSOFIA

Jaargang 107 nummer 5, oktober 2006

Tweemaandelijks tijdschrift van de

Theosofische Vereniging in Nederland

ISSN 0040-5868

Redactie:

Anne Myrthe Iken,
Elly Kooijman,
Wies Kuiper
Els Rijnaker (hoofdred.)

Secretariaat redactie:

Tolstraat 154,
1074 VM Amsterdam

Abonnementen:

met incasso-opdracht €17,50
per jaar, zonder incasso-
opdracht €22,50 per jaar
(Nederland en België).
Losse nummers: €3,50.

Zetwerk: Willy van Vledder

Druk: AD-Druk bv / Zeist

Omslag ontwerp:

Richard van Dijk

© 2006

Theosofische Vereniging in
Nederland / Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, foto-
kopie, microfilm, of op andere wijze,
zonder voorafgaande toestemming van
de uitgever.

Inhoud

Leren tevreden te zijn Radha Burnier	163
Is theosofie een religie? John Algeo	167
Wat is theosofie? H.P. Blavatsky	171
De kunst van het mediteren Marie Poutz	175
Een Blavatskyaanse theologie? Pedro Oliveira	179
Studie, meditatie en dienstbaarheid Mercedes Vila Robusté	183
Globalisering en theosofie Erna Klaasse-van Maaren	186
Wie was... P.C. Meuleman-van Ginkel	190
Theosofie Wereldwijd	194
Verenigingsnieuws	195
Adressen Theosofische Vereniging	200

De Theosofische Vereniging is niet verantwoordelijk voor
enigerlei mening in dit tijdschrift tot uiting gebracht tenzij
vervat in een officieel document.

The Theosophical Society

De Theosophical Society (waarvan de Theosofische Vereniging in Nederland de Nederlandse afdeling is) is op 17 november 1875 te New York opgericht door H.P. Blavatsky, H.S. Olcott en anderen. Zij heeft haar internationale hoofdkwartier te Adyar, Chennai, India en 49 afdelingen over de gehele wereld.

De Theosophical Society bestaat uit studenten die bij eender welke religie aangesloten kunnen zijn of bij geen enkele. De leden hebben met elkaar gemeen dat ze de drie doeleinden van de vereniging (zie achterkant omslag) onderschrijven, dat ze religieuze tegenstellingen willen oplossen, dat ze mensen van goede wil bijeen willen brengen ongeacht hun religieuze overtuiging en dat zij religieuze waarheden willen bestuderen en de resultaten van die studie met anderen willen delen. Zij zijn niet door een gemeenschappelijk geloof met elkaar verbonden, maar door het gezamenlijk zoeken en streven naar Waarheid. Zij zijn van mening dat Waarheid gevonden kan worden door studie, door reflectie, door zuiverheid van leven en door toegewijd te zijn aan hoge idealen. Zij zien de Waarheid als dat wat de moeite waard is om naar te streven, niet als een dogma opgelegd door een autoriteit. Zij vinden dat een overtuiging het resultaat zou moeten zijn van individuele studie of intuïtie, en niet daaraan vooraf zou moeten gaan, en gebaseerd zou moeten zijn op kennis, niet op aanname. Zij zijn tolerant jegens allen, ook jegens hen die intolerant zijn, niet als een voorrecht om te verlenen, maar omdat ze dat als hun plicht beschouwen. Zij trachten onwetendheid weg te nemen in plaats van deze af te straffen. Zij zien elke religie als een uitdrukking van de Goddelijke Wijsheid. Zij geven er de voorkeur aan religies te bestuderen in plaats van deze te veroordelen, om Goddelijke Wijsheid in praktijk te brengen in plaats van mensen ertoe te bekeren. Zoals Waarheid het doel is, is Vrede het wachtwoord.

Theosofie is de belichaming van waarheden die aan de basis liggen van elke religie en waarop geen enkele godsdienst het alleenrecht kan doen gelden. Theosofie biedt een filosofie die het leven begrijpelijk maakt en die laat zien dat de evolutie geleid wordt door rechtvaardigheid en liefde. Zij geeft de dood haar juiste plek, als een steeds terugkerende gebeurtenis die de poort opent naar een voller en stralender bestaan in een leven dat geen einde heeft. Theosofie geeft de wereld de Wetenschap van de Geest terug, door de mens te leren de Geest te zien als zijn werkelijk zelf en zijn denkvermogen en het lichaam als de dienaren daarvan. Theosofie verheldert de geschriften en leringen van religies door hun verborgen betekenis te ontsluiten, en aldus de juistheid ervan aan het denkvermogen aan te tonen zoals de gegrondheid ervan altijd bewezen is in de ogen van de intuïtie.

Leden van de Theosofische Vereniging bestuderen deze waarheden en theosofen trachten ernaar te leven. Iedereen die bereid is te studeren, tolerant te zijn, naar het hoogste te streven en volhardend te werken is welkom als lid.

Het is aan elk lid zelf om een ware theosoof te worden.

Leren tevreden te zijn

– Radha Burnier

In een wereldberoemde tuin van exquise schoonheid in Japan, waar elke plant en boom, elk rotsblok en elke steen, de slingerende paden rond de tempel en het theehuis allemaal deel lijken uit te maken van één volmaakte harmonie, staat er een eenvoudige zinsnede gebeiteld in een stenen wasbekken, dat een essentieel inzicht uitdrukt van de Zenleraren, ‘Ik leer alleen tevreden te zijn’. Eeuwenlang mediteren door de Zenmonniken, die de schepping overdachten, waarbij het zwaartepunt viel op de essentie van het leven, heeft deze unieke plek begiftigd met een sfeer van diepe rust zoals men die zelden ervaart. ‘Hij die leert alleen maar tevreden te zijn’, wordt ons verteld, ‘is spiritueel rijk, terwijl iemand die niet leert tevreden te zijn, spiritueel arm is, ook al is hij materieel rijk.’

Diep tevreden te zijn, zonder ergens door verstoord te raken, is een kunst die geleerd moet worden. De meesten van ons worden gemakkelijk verstoord door talloze kleine incidenten, soms door het bestaan van ingebeelde behoeften. De Zenmonniken leefden met heel weinig; hun omgeving was prachtig en toereikend en de tuin die zij nauwlettend verzorgden en beplantten lijkt de diepte van hun meditatie uit te drukken.

Diep tevreden zijn, nergens om vragen, is intrinsiek aan de natuur van een ware yogi, die *santushta* is, zoals de *Bhagavad Gita* zegt. Het werkwoord *tush* betekent gelukkig, blij zijn. *Santushta* betekent volkomen gelukkig en tevreden zijn – niet tevreden zoals na het verkrijgen van iets of het ontkomen aan iets, maar tevreden met wat er ook maar is, niet denkend aan wat er zou moeten zijn. Ook op de lijst van vereisten die gesteld worden voor de beoefening van de achtvoudige yoga staat *santosha*.

Vele leraren hebben hierover gesproken op verschillende manieren. Eens sprak Krishnamurti over het pad van geluk dat leidt tot bevrijding; hij verwees ernaar dat wij graag willen dat allerlei dingen, mensen en omstandigheden anders zijn dan ze zijn:

‘Het individuele probleem is het wereldprobleem. Als een individu ongelukkig en ontevreden is, dan is de wereld om hem

heen vol verdriet, ontevredenheid en onwetendheid' (uit een toespraak in 1928).

Wij hebben teveel ideeën over wat *zou moeten zijn*, volgens onze eigen beperkte waarneming, en zo scheppen wijzelf obstakels voor het tevreden zijn met wat er ook maar is, of dat nu pijn of genot is, moeilijkheden of gemak. Al of niet krijgen wat wij willen, stemt ons tot vreugde of verdriet. Maar een toestand van ongestoorde innerlijke vrede en vreugde wordt alleen bereikt als het denkvermogen zich bewust is van een realiteit van voorbijgaande fenomenen.

Het achtvoudige pad van de Heer Boedha geeft aanwijzingen hoe tevreden te leven: wij moeten beginnen met juiste gedachten, de juiste kijk op het leven. De algemene mening dat wij, om veilig, gelukkig en gezond te zijn, allerlei dingen moeten verkrijgen of bereiken, materieel en psychologisch, maakt deel uit van verkeerd denken. Begeerte is de oorzaak van verdriet. Wij kunnen wel besluiten dat wij, om ernstig lijden te vermijden, ons moeten bevrijden van begeerte, maar groot verdriet is alleen maar de geconcentreerde vorm van alle kleine momenten zonder geluksgevoel, met ontevredenheid en de hebzucht die we dag na dag ervaren.

Bij elkaar worden die dingen merkbaar, maar als ze de dagelijkse dingen vormen, besteden we geen aandacht aan deze kleine dingen, noch hebben we het gevoel dat onze wensjes enig probleem veroorzaken. Dit betekent niet dat we niet moeten aanschaffen wat we nodig hebben. Misschien hebben we een nieuwe ketel in de keuken nodig en die kunnen we best aanschaffen. Maar als we geloven dat die ketel ons gelukkiger of beter zal maken, is dat een volkomen verkeerd idee. Het is een vorm van onwetendheid om de ketel of wat dan ook te associëren met ons welzijn.

Juist denken omvat ook het onderzoeken van onze behoeften en de psychologie van de behoefte. Dan beseffen we misschien dat wij, als wij ons vastklampen aan behoeften en vinden dat zij vervuld moeten worden, ons eigen ongeluk scheppen. Laten we eens denken aan alle mensen die

veel minder hebben dan wijzelf, die met zo weinig leven met een glimlach. Het is niet genoeg te zeggen 'ik heb medelijden met hen'; wij moeten leren dat ook wij kunnen leven met heel weinig. Soms genieten zogenaamde slechte mensen van allerlei materiële geneugten. Misschien voelen wij ons daar ongelukkig over en zeggen we, 'Ik heb geen kwaad gedaan, maar de man die veel verkeerde dingen gedaan heeft geniet van hetgeen ik zelf niet heb'. Afgunst, jaloezie en andere vormen van ontevredenheid brengen ons terug naar hetzelfde uitgangspunt: ze komen alle voort uit deze hebzucht.

Dus moeten wij dagelijks onze houding bevragen en onze gehechtheid aan dingen; we moeten alles onderzoeken wat we denken nodig te hebben voor onze emotionele, mentale of fysieke bevrediging. Wanneer we in staat zijn los te laten, en zelfs onthecht zijn van het denkbeeld bevrediging te vinden, is het mogelijk tevreden te leven. 'Ik leer alleen tevreden te zijn' is een prachtige zin om op te mediteren. Misschien vinden we het nuttig om elke avond onze begeerten en gedachten na te lopen, hoe triviaal ze ook lijken, in tegenstelling tot de waarheid van deze zin, en te ontdekken hoe het denkvermogen zich verbeeldt dat we voor ons geluk nodig hebben wat we niet nodig hebben.

Geluk is niet uitbundigheid, opwinding of frivoliteit, maar een diep innerlijk gevoel van vrede. Als we kunnen leren dat te bezitten, onder alle omstandigheden, begeben wij ons op het pad naar vrijheid.

Jammer genoeg maken wij onszelf tot slaaf van dingen, mensen en omstandigheden. Wij verbeelden ons dat geluk niet mogelijk is tenzij wij in het gezelschap zijn van een bepaald iemand – echtgenoot, echtgenote of kind. In de volgende incarnatie zal diezelfde persoon niet ons kind, onze echtgenote of onze echtgenoot zijn! Wij moeten tevreden zijn met wie we ook samen zijn, zelfs als dat irritante mensen zijn. Soms brengt karma ons in die positie en moeten wij leven met iemand die vervelend en provocerend is.

Eén van de Mahatma's schreef, 'Kom uit uw wereld en in de onze'. Wat is hun wereld? In het stadium waarin wij ons bevinden kunnen wij dat niet helemaal doorgronden, maar wij weten wel dat zij de vrede ervaren die alle verstand te boven gaat, de vrede van het eeuwige. Hun wereld ligt voorbij de werelden van verandering. Zelfs de aarde zelf verandert en alles wat vorm heeft verandert, en daarom moeten wij de waarheid van tijdelijkheid begrijpen. Als wij geloven dat het tijdelijke permanent is, kunnen wij niet gelukkig zijn. Aan de andere kant, door gelijkmoedig het geboren worden en het verdwijnen van alle dingen onder ogen te zien, kunnen wij leren waarlijk tevreden te zijn. Soms komt de geboorte van bepaalde wezens ons afkeurenswaardig voor. In tropische landen, kort na de regentijd, krijgen bepaalde soorten mieren vleugels en nemen ze bezit van onze huizen. Wij willen misschien niet dat zij geboren worden, maar ze worden geboren of wij dat nu willen of niet. Schorpioenen, muskieten, duizendpoten en andere schepselen verschijnen en verdwijnen of wij dat nu willen of niet. Zowel het gehecht zijn aan als het afkeuren van veroorzaakt frustratie en pijn, omdat wij blind blijven voor het feit dat pijn een product is van het denkvermogen, evenals genot.

HPB vergeleek de wereld met een theater waar wij rollen te spelen hebben, soms zelfs de rol van een held. Het is maar een rol, maar wij moeten die rol goed spelen. Wij kunnen niet onverantwoordelijk zijn. In elke incarnatie is er een rol – van knecht of baas, moeder of kind. Wat die rol ook zijn mag, slechts een deel van onze ware aard toont zichzelf door die rol. Die aard is veel groter dan wat er geopenbaard wordt door welke rol dan ook, die wij allemaal moeten spelen naar ons beste vermogen. Dit is *svadharma* (iemand's eigen dharma). Door van rol te wisselen in verschillende incarnaties vindt een algehele ontwikkeling plaats. Als wij steeds dezelfde rol moeten spelen, worden we eenzijdig en krijgen we allerlei defecten. Wanneer wij het hele beeld zien, leren wij tevreden te zijn en verliezen wij het verlangen om iets anders

te willen en aan de les te ontsnappen die deze incarnatie biedt.

In de theosofische literatuur staat dat het bewustzijn op het causale (*karana*) niveau de bewaarplaats is van lessen die in elke incarnatie geleerd zijn en bij elke nieuwe inbreng groeit en schittert hij met nieuwe glans. Aldus ligt er een uitgebreid potentieel in ieder wezen dat zich nog moet manifesteren. Dus moet het denkvermogen open blijven om de echte wereld binnenin ons en in alle andere levende wezens te ontdekken. Wanneer de Meesters zeggen, 'Kom uit uw wereld en in de onze' nodigen zij ons uit om aan alle fragmentarische kennis, alle illusie en pretenties voorbij te gaan, naar het land van de waarheid, naar een dimensie waar zich schoonheid, wijsheid, vrede en alle onvergankelijke waarden bevinden die in een zuiver bewustzijn besloten liggen. De zin 'Ik leer alleen tevreden te zijn' opent brede vergezichten voor meditatie. Hoe meer wij ons bewust zijn dat deze wereld van ons niet de wereld van waarheid is, maar een wereld van ervaring, en dat er een andere dimensie is waar zich alle gezegende dingen bevinden, hoe veel gemakkelijker is het dan om tevreden te blijven met wat hier is.

Overal zijn tekenen

Door de eeuwen heen hebben gevoelige geesten langdurige inspiratie gevonden in de manifestaties van de natuur. Zij hebben verwezen naar lessen die ieder mens kan vinden in de onuitputtelijke variëteit van verschijnselen en vormen om ons heen. Maar over het algemeen zijn wij blind voor deze 'tekenen' van de goddelijke aanwezigheid die zich, volgens de traditie van de Islam, overal manifesteren. Diegenen die Shakespeare gelezen hebben zullen zich zijn woorden herinneren over het vinden van 'tongen in bomen, boeken in snelstromende beekjes, preken in stenen en het goede in alles'. Zoals een wijze leraar eens zei in de beginjaren van onze Vereniging, men moet aanwijzingen plukken overal waar zij te vinden zijn. In de schepping zijn er overvloedig aanwijzingen.

Jezus leerde zijn discipelen ook 'Kijk eens naar de lelies, kijk hoe ze groeien in het veld; zij werken niet en weven niet'.¹ Er zijn veel prachtige en geurende bloemen waarvan juist hun aanwezigheid voorbijgangers gelukkig maakt. In zijn geleerde werk over *Boeddhisme en de natuur* vestigt L. Schmithausen de aandacht op de visie dat zij voorbeelden zijn van spirituele perfectie, niet bang, vrij van begeerten, woede, liefde voor bezit enzovoort. Door middel van de natuur openbaart het goddelijk denkvermogen talloze andere schitterende dingen. Jami, de soefi mysticus, schreef: 'Mijn wereld-schenkende Schoonheid schijnt in duizend spiegels om zijn schittering te laten zien'.

David Bohm, de natuurkundige, wees erop in zijn boek *Wholeness and the Implicate Order* dat orde en schoonheid een fundamenteel aspect van de realiteit vormen. De natuur manifesteert de majesteit en kunstzinnigheid van die realiteit slechts gedeeltelijk in onze wereld van gevoelswaarneming en denkvermogen, in een zeer groot aantal dingen waar we mee in contact komen in de natuur. In zijn boek *The Imprisoned Splendour* schreef Raynor Johnson: 'Wij mogen wel de aandacht vestigen op bepaald vogelgezang, op de schitterend rijke kleuring van Australische parkieten, op de kleuren en patronen van vissen uit de diepe zeeën (waar praktisch geen licht komt) en ook van vlinders, en op de volmaaktheid van kleur en samenstelling van pauwenveren... Waar wij ook kijken in de natuur zien wij het bewijs van artistieke uitbundigheid die het simpele

overleven te boven gaat'. Zulke manifestaties inspireren ons om onze ogen op te heffen tot wat hierachter ligt.

De ondoorgroendelijke Intelligentie die de evolutie leidt vertoont zich ook overal. De bekende bioloog E.O. Wilson, die gespecialiseerd is in entomologie (insectenleer), vooral in de studie van mieren, vertelt ons dat zij 'voedsel verzamelen, vijanden afslaan, afval en gesneuvelde kameralen opstapelen in keurige hopen buiten hun nest, en een aantal van de wonderlijkste staaltjes van ingenieurschap in het dierenrijk vertonen. Hoe bereiken mierenkolonies dit, terwijl de hersenomvang van hun individuele leden zo gering is?... Het lijkt of niemand in de kolonie aan de touwtjes trekt, dus hoe slaagt die er dan in als geheel te functioneren?' Met alle respect voor deze eminente specialist mogen wij wel zeggen dat er *wel* iets is dat aan de touwtjes trekt in de kolonies en dat is het cosmisch denkvermogen, de intelligentie van het universum.

Evolutie is een enorme beweging die levende wezens brengt tot volmaking en het hoogste bewustzijnsniveau. In het menselijke stadium hebben we het voorrecht om te kijken en te leren waar we naartoe gaan door die tekenen om ons heen – dichter naar bovenaardse schoonheid, intelligentie en waarheid.

Noot
1 Matteus 6-6-23 Bergrede; Nieuwe Bijbel Vertaling, p.1907

Uit: *The Theosophist*, november 2003
Vertaling: A.M.I.

Vergelijkende godsdienst-studies
moeten gepaard gaan met de
geleidelijke transformatie van je eigen
wezen in het licht van de waarheid.

Chaudhuri

Is theosofie een religie?

– John Algeo

De titelvraag van deze overpeinzingen lijkt misschien zinloos – een vraag waarop het antwoord zonneklaar is en overbekend. Tenslotte luidt de allereerste vraag en antwoord in H.P. Blavatsky's handboek, *De Sleutel tot de Theosofie* (p.1) als volgt:

'Belangstellende: men spreekt over de theosofie en haar leringen vaak als een nieuwerwetse godsdienst. Is het een godsdienst?'

Theosoof: Dat is het niet. Theosofie is goddelijke kennis of wetenschap.'

Dr. John Algeo is Internationaal Vice-president van de TS en professor emeritus van de Universiteit van Georgia. Hij ontving vele academische onderscheidingen.

En dat is niet HPB's enige uitspraak over het onderwerp. Iets verderop, als zij spreekt over de aloude Alexandrijnse theosofen, zegt zij:

'Het voornaamste doel van de stichters van de Eclectische Theosofische School was een van de drie doelstellingen van haar moderne opvolgster, de Theosophical Society, namelijk alle godsdiensten, sekten en volkeren in een gemeenschappelijk ethisch stelsel, gebaseerd op eeuwige waarheden, met elkaar te verzoenen.' (p. 3)

Dat wat alle religies verzoent, kan zelf nauwelijks een religie zijn. Aan de andere kant spreekt zij (pp.7-8, 13), over de 'Wijsheids-Religie', die

'altijd één was en, daar zij het laatste woord vormt van kennis die voor de mens mogelijk is, werd ze zorgvuldig bewaard. Ze is vele eeuwen ouder dan de Alexandrijnse theosofen, bereikte die van deze tijd en zal iedere andere religie en filosofie overleven. ... Theosofie, zoals reeds gezegd, is de Wijsheids-Religie.'

Dus theosofie is niet 'een religie', maar 'de Wijsheids-Religie'. Als de belangstellende later terugkomt op deze vraag (p.54), herhaalt de theosofische respondent dit punt:

'Belangstellende: Maar u zegt toch dat theosofie geen godsdienst is?'
Theosoof: Dat is ze zeer zeker niet, daar ze

het wezen van alle religie en van de volstreckte waarheid is, waarvan slechts een druppel aan elk geloof ten grondslag ligt.'

Deze passages maken onderscheid tussen 'een religie' en 'het wezen van alle religie', ook bekend als 'de Wijsheids-Religie'. Theosofie is niet de eerstgenoemde, maar wel nadrukkelijk de laatstgenoemde. Wat is het verschil? Om dat te begrijpen, moeten we begrijpen wat HPB verstond onder de termen – een proces dat in het Confucianisme bekend staat als de 'rectificatie van namen'. Namen 'rectificeren' betekent het begrijpen van de woorden die wij gebruiken: zowel wat wij ermee bedoelen als ook hoe anderen ze interpreteren. Zonder zo'n 'rectificatie van namen' lopen we in kringetjes rond in een nevelig lexicaal moeras.

Zoals de term 'een religie' algemeen gebruikelijk is, sluit deze andere zaken buiten. Als men een christen is, kan men geen moslim zijn; als men een Hindoe is, kan men geen boeddhist zijn en vice versa. Zeer zeker is theosofie niet 'een religie' in die zin, omdat theosofen boeddhisten, christenen, Hindoes, joden, moslims, volgelingen van Zarathoestra en aanhangers van heel veel andere 'religies' zijn, of aanhangers van geen van dit soort religies. Deze onverenigbare betekenis van 'religie' kwam eens heel duidelijk naar voren in een vraag-en-antwoord-sessie tussen een klas theologische studenten op een fundamenteel christelijke academie en een theosoof. Tijdens de sessie stelden de studenten de onvermijdelijke vraag: 'Aanvaardt u de Christus als uw persoonlijke heiland?' Het antwoord van de theosoof was meteen: 'Zeer zeker en ook de Boeddha, Confucius, Zarathoestra, Mahavira en anderen.' Er viel een stilte en toen gingen de vragen een andere richting op. De vragenstellers konden zo'n antwoord niet begrijpen omdat voor hen 'persoonlijke heiland' een exclusieve term was die slechts op één individu van toepassing kon zijn. Noch zij, noch de theosoof hadden de namen die zij gebruikten gerectificeerd, dus spraken zij over volkomen verschillende dingen.

Aan de andere kant bestaat er een meeromvattende betekenis van 'religie' die mis-

schien van toepassing is op de theosofie. De hoogleraar Robert Cummings Neville geeft in zijn voorwoord bij een boek waarin overwogen wordt of confucianisme een religie genoemd kan worden (hetgeen vaak ontkend wordt door geleerden) drie elementen van elke traditie waarop de term 'religie' van toepassing verklaard kan worden:

'Een religieuze traditie heeft tenminste drie essentiële elementen, die elk zijn overgeleverd en ontwikkeld op de talloze manieren die tradities overbrengen. Eén element is een mythische, filosofische of theologische cosmologie die de fundamentele structuren en beperkingen van de wereld definieert met de fundamentele manieren waarop culturen en individuen zich voorstellen hoe de dingen zijn en wat zij betekenen. ... Een tweede essentieel element van religie is ritueel... een eindig stelsel van herhaalbare en symbolische handelingen die zaken, die een traditie voor cruciaal houdt voor het definiëren van de normatieve menselijke plaats in de cosmos, in zich verenigt. ... Het derde essentiële element is dat een traditie enige ideeën en praktische procedures heeft voor fundamentele transformatie die erop gericht is mensen harmonieus te verbinden met de normatieve cosmologische elementen, een pad van spirituele volmaking.'

(Taylor, Rodney L., *The Religious Dimensions of Confucianism*, Albany, State University of New York Press, 1990 pp IX-X)

Theosofie bevat in ieder geval het eerste element, dat vooral tot uitdrukking komt in HPB's *De Geheime Leer*, met zijn Cosmogenezis en Anthropogenezis en verscheidene latere herverklaringen van anderen van die cosmologie.

Soms wordt ontkend dat theosofie het tweede element, ritueel, bevat; maar Robert Ellwood heeft ons erop gewezen dat theosofische bijeenkomsten meestal een vast patroon volgen. De kern is een lezing, gevolgd door vragen en antwoorden en vaak een soort communie van bowl (iets te drinken) en koekjes. En bij gelegenheden zoals Witte Lotusdag worden er bepaalde traditionele teksten voorgelezen. En vele

theosofen volgen een vaste procedure bij de dagelijkse meditatie. Al die handelingen zijn in feite rituelen, in de zin van ‘een gewoontegetrouw herhaalde, vaak formele handeling of reeks handelingen’, zoals de *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary* het formuleert. Soms herkennen wij onze eigen rituelen niet en denken wij in plaats daarvan dat dit gewoon de manier is waarop dingen gedaan worden.

Wat betreft het derde element, men zou kunnen beweren dat het in feite de essentie is van de theosofie, in overeenstemming met HPB's uitspraak: ‘Theosoof is hij, die theosofisch handelt.’ (H.P. Blavatsky, *De Sleutel tot de Theosofie*, blz 19) en haar nadruk op het belang van ethiek in het leven van de theosoof, zoals bijvoorbeeld in de ondertitel van *De Sleutel tot de Theosofie: Een heldere uiteenzetting... van de ethiek, wetenschap en filosofie voor de studie waarvan de Theosofische Vereniging is opgericht*. Ander bewijsmateriaal voor het centraal staan van ‘fundamentele transformatie’ of ‘een pad van spirituele vervolmaking’ in de theosofie zijn de drie welbekende spirituele klassiekers, *Aan de Voeten van de Meester*, *Licht op het Pad*, en *De Stem van de Stilte* (N.B. Zie de nieuwe UTVN-uitgave *Drie Wegen, één Pad*), evenals Radha Burnier's voordrachten over *Regeneratie van de mens*.

Bovendien verklaart de theoloog Paul Tillich dat religie een kwestie is van ‘ultieme zorg’. Dat wil zeggen dat het gaat over zaken die van onvoorwaardelijke waarde en betekenis zijn in het leven. Dat doet de theosofie duidelijk ook. Als theosofie een cosmologie heeft, rituelen gebruikt, praktische procedures biedt voor fundamentele transformatie en wijst op zaken van ultieme zorg, dan is het religie volgens de definities van zowel Neville als Tillich, ofschoon het nog steeds niet exclusief ‘een religie’ is. Misschien is dit wat HPB bedoelde door theosofie ‘de essentie van alle religie’ te noemen. ‘Essentie’ is het ‘wezen’ van iets – wat het maakt tot wat het is, te onderscheiden van zijn ‘toevalligheden’, zijn oppervlakkige eigenschappen, die het enige zijn wat wij normaliter zien

en die voortdurend veranderen zonder gevolgen te hebben voor de essentiële aard van iets.

Bijvoorbeeld, ieder mens is onderhevig aan voortdurende verandering – anatomisch, qua gedrag, emotioneel, mentaal en op elke manier die wij kunnen zien wanneer wij iemand observeren. Ieder van ons is zich bewust van die constante veranderingen in onszelf en toch zijn we ervan overtuigd dat er, ondanks die voortdurende beweging, een kern is, een essentie, die ‘ons’ is en die niet verandert. Veranderingen zijn ‘toevalligheden’, aspecten die er niet echt toe doen. Onze ‘essentie’ duurt voort.

Dus religies hebben ook ‘toevalligheden’. En de toevalligheden zijn de dingen die één religie anders maken dan een andere. Het is het geloof in die toevalligheden van religie, veeleer dan in de essentie ervan, die de veroorzaker is van geweld, vervolgingen en oorlogen. Zonder twijfel dacht de Meester KH aan die toevalligheden toen hij commentaar gaf op het opstel van A.O. Hume over ‘God’: ‘Ik zal de grootste, voornaamste oorzaak aanwijzen van bijna twee derde van alle kwaad dat de mensheid achtervolgt sinds die oorzaak een macht werd. Het is de godsdienst, in welke vorm of bij welk volk ook.’ (*De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett*, brief nr 10 blz 65). Het is vermeldenswaard dat de Meester verwees naar de ‘vorm’ (of toevalligheden) van religie, niet naar de essentie ervan.

Natuurlijk moeten wij de specifieke formulering van theosofie die wij het leukst vinden niet verwarren met de Wijsheids-Religie. Door dat te doen, verandert theosofie in ‘een religie’ en dat gaat voorbij aan het essentiële punt van theosofie, namelijk om sektarische verschillen te overstijgen. Zoals mevrouw Blavatsky in haar brieven aan een conventie van theosofen al waarschuwend zei: ‘*Orthodoxie in de theosofie is iets wat noch mogelijk noch gewenst is*’ (H.P. Blavatsky, *Collected Writings* 9:243) en elders: ‘*Theosofie is wezenlijk onsektarisch, en ervoor werken vormt de ingang tot het Innerlijk Leven*’ (11:166). Dus de theosofie is

niet 'een religie', maar is 'de essentie van alle religie'.

Onlangs bezocht een correspondent van de *Wall Street Journal* de Theosophical Society in New York en beschreef zijn indrukken van dat bezoek. Zijn artikel was getiteld 'Noem het geen religie!' (17 mei 2002, W15). Hierin behandelde hij de vraag die de titel vormt van dit artikel. Zijn afsluitende alinea's geven zijn indruk weer:

'In zijn klassieke boek On the Varieties of Religious Experience identificeerde William James [een Amerikaanse filosoof en psycholoog die ook lid was van de Theosophical Society] twee soorten religie. De eerste is wat wij bedoelen als we het hebben over institutionele religie – 'een externe kunst, de kunst van het verkrijgen van de gunst van de goden'. De tweede is 'de meer persoonlijke tak', gedefinieerd als 'de innerlijke neigingen van de mens zelf die het centrum van zijn belangstelling vormen, zijn geweten, zijn goede daden, zijn hulpeloosheid, zijn onvolkomenheid'.

Wat is theosofie? Aantoonbaar, een religie in deze tweede betekenis. Het bevat op zijn minst het denkbeeld dat er meer is in het leven dan onszelf. Hier aan de 53^e Straat [het adres van de New Yorkse Theosophical Society] is een religie voor iedereen – diegenen die al een religie hebben en diegenen die er geen hebben en er ook geen willen hebben. Het unitarisme wordt ervan beschuldigd dat het alleen in naam een religie is. Hier is een religie in alles behalve in naam.' (N.B. Unitarisme = de "God is één Persoon"-leer, redactie)

Het onderscheid dat William James maakte was fundamenteel dat tussen toevalligheden en essentie, 'een religie' en 'de Wijsheids-Religie'. En de correspondent erkende dat de theosofie, ofschoon niet het eerste, toch wel het tweede is.

Uit: *The Theosophist*, november 2002
Vertaling: A.M.I.

De mensheid lijkt instinctief aan te voelen, dat de niet-fysieke werkelijkheid mysterieuzer, uiteindelijk en machtiger is dan de fysieke.

Ze heeft te maken met de uiteindelijke oorsprong van de mensheid en zijn meest absolute relaties.

Ze heeft te maken met dat wat niet overtroffen kan worden - het punt van oorsprong waar geen voorafgaand stadium meer bestaat, de relatie die het meest belangrijk, veeleisend of bepalend is.

Robert Ellwood

Wat is theosofie?

– H.P. Blavatsky

Volgens de schrijvers van woordenboeken is de uitdrukking theosophia uit twee Griekse woorden samengesteld, namelijk theos, “god” en ‘sophos”, wijs. Dat is juist. Maar de verklaringen die volgen, geven allesbehalve een helder denkbeeld van theosofie.

Dit artikel is samengevat en bewerkt uit H.P. Blavatsky “Verspreide geschriften” blz. 245 t/m 255, gepubliceerd in *The Theosophist*, Vol I, No I, oktober 1879.

Webster definieert het zeer oorspronkelijk als “een veronderstelde omgang met God en verheven geesten, gevolgd door het bereiken van bovenmenselijke kennis door *stoffelijke processen*, zoals de theurgische verrichtingen van sommige oude Platonisten, of door *chemische processen* van de Duitse vuur-wijsgeren”. Zulke denkbeelden toeschrijven aan mensen als Ammonius Saccas, Plotinus, Jamblichus, Porphyrius, Proclus – wijst op een opzettelijk verkeerde voorstelling, of op Mr. Websters onbekendheid met de filosofie en beweegredenen van de grootste genieën van de latere Alexandrijnse school. Indien men de mannen, die door hun tijdgenoten zowel als door het nageslacht “theodidaktoi” of door God onderwezenen werden genoemd, de bedoeling in de schoenen schuift om hun zielkundige en geestelijke waarnemingen door “stoffelijke processen” te ontwikkelen, dan maakt men materialisten van hen. En wat de gooi naar de vuur-wijsgeren betreft, zij werkt terug op onze bekwaamste moderne wetenschapsmensen die volgens Rev. James Martineau de volgende grootspraak uiten: “Stof is alles wat wij nodig hebben; geef ons atomen, en wij zullen het heelal verklaren”.

Vaughan stelt een veel betere, wijsgeriger definitie voor. Hij zegt: “Een theosoof is iemand, die u een theorie over God of Gods werken geeft die niet aan openba-

ring, maar aan zijn eigen inspiratie ten grondslag ligt”.

Er waren theosofen vóór het christelijk tijdperk, ook al schrijven de christelijke auteurs de ontwikkeling van het eclecticische theosofische stelsel toe aan het eerste gedeelte van de derde eeuw van hun jaartelling. Diogenes Laërtius volgt het spoor van theosofie tot een periode die vooraf gaat aan de dynastie der Ptolemaeërs en noemt een Egyptische hiërophant als haar grondlegger, Pot-Amun genaamd; deze naam is Koptisch en duidt op een priester die gewijd is aan Amun, de god der Wijsheid. Maar de geschiedenis toont aan, dat de theosofie weer tot leven gewekt is door Ammonius Saccas, de stichter van de Neo-Platonische School. Hij en zijn discipelen noemden zich “Philalethen” – vrienden der waarheid, terwijl anderen hen betitelden als “Analogisten”, vanwege hun methoden om alle heilige legenden, symbolische mythen en mysteriën te verklaren volgens een regel van analogieën of overeenkomsten: gebeurtenissen die in de uiterlijke wereld hadden plaatsgehad werden als aanduiding van functies en ervaringen van de menselijke ziel gezien. Het was de bedoeling van Ammonius om alle sekten, volken en naties tot verzoening te brengen in één gemeenschappelijk geloof, namelijk het geloof in één allerhoogste, eeuwige onbekende en ongenoemde Macht die het heelal volgens onveranderlijke en eeuwige wetten bestuurt. Zijn doel was om van een stelsel van theosofie blijk te geven dat essentieel hetzelfde was in alle landen; om alle mensen er toe te brengen hun strijdpunten terzijde te leggen en één te worden in doel en denken; om de oude godsdiensten, die langzamerhand verbasterd en verduisterd waren geworden, van alle onzuiverheden van het menselijk element te zuiveren door ze te verenigen en te verklaren volgens zuiver wijsgerige beginselen. Het zoeken naar en de overdenking van de ene volstreckte Waarheid was het hoofddoel van Ammonius, waarmee hij alle andere doelen kon bereiken, geloofde hij, om uit de verschillende godsdienstige leringen, als uit een veelsnarig instrument, één volle en

harmonische melodie tevoorschijn te roepen die een antwoord zou vinden in elk waarheidlievend hart.

Theosofie is derhalve de archaische *Wijsheid-Godsdienst*, de esoterische leer, die eens bekend was in elk land der oudheid dat aanspraak kon maken op beschaving. Alle oude geschriften tonen ons deze “Wijsheid” als een emanatie van het goddelijk beginsel; en een helder begrip ervan is voorgesteld in namen als het Indische Budh, het Babylonische Nebo, het Toth van Memphis, de Hermes van Griekenland; ook in de benamingen van sommige godinnen – Metis, Neitha, Athena, de gnostieke *Sophia* en tenslotte – de Veda’s, van het woord “kennen”. In deze aanduiding vatten alle oude wijsgeren van het oosten en het westen, de hiërophanten van het oude Egypte, de rishi’s van Aryavarta, de theodidaktoi van Griekenland, alle kennis samen van occulte en essentieel goddelijke dingen. De *Mercavah* van de Hebreeuwse rabbi’s, de wereldse en populaire series, werden daarom alleen het voertuig, de uiterlijke schil genoemd, die de hogere esoterische kennis insloot. De kerngedachte van de eclecticische theosofie was die van een enkel Hoogste Inwezen, onbekend en onkenbaar, want “Hoe kan men de kenner kennen?”, zoals de Brihadaranyaka Upanishad zich afvraagt. Hun stelsel werd gekenmerkt door drie verschillende kenmerken: de theorie van het bovengenoemde Inwezen; de leer van de menselijke ziel – een emanatie van het laatste, en dus van dezelfde aard; en haar theurgie (goddelijk werk). Het is deze laatste wetenschap, die er toe geleid heeft, dat de Neo-Platonisten zo verkeerd zijn voorgesteld in onze tijd van materialistische wetenschap. Aangezien theurgie essentieel de kunst betekent om de goddelijke vermogens te gebruiken voor de onderwerping van blinde natuurkrachten, werden aanhangers eerst magiërs genoemd (een verbastering van het woord “Magh” dat een wijs of geleerd mens wil zeggen) en bespot.

Voor wat de goddelijke essentie en de aard van de ziel en de geest aangaat, gelooft de moderne theosofie hetzelfde als

de oude. Voor wat de Volstreckte Essentie, het Ene en het Al betreft, leiden de Grieks-Pythagorese, de Chaldeeus-kabbalistische, of de Arische filosofie in dit opzicht tot één en hetzelfde resultaat. De oorspronkelijke monade van het Pythagorese stelsel, die in de duisternis terugkeert en zelf duisternis is (voor het menselijk verstand), werd tot grondslag van alle dingen gemaakt. Wij kunnen het denkbeeld in al zijn ongereptheid in de wijsgerige stelsels van Leibnitz en Spinoza vinden. Daarom zullen veel zienswijzen (concepties) noodzakelijkerwijs leiden tot zuivere en volstreckte theosofie: zowel als men als theosoof instemt met de kabbala die, als zij over En-soph spreekt, de vraag stelt: “Wie kan Het begrijpen, aangezien het vormloos en niet-bestaand is?”; of als men de Vedantijnse opvatting over Brahma als “Volstreckt Bewustzijn” aanneemt; of als men zich schaaft achter de Svabhavika’s van Nepal en volhoudt dat niets bestaat dan “Svabhavat” (substantie of natuur), die uit *zichzelf* bestaat zonder enige schepper.

De theosofie spoorde mannen als Hegel, Fichte en Spinoza aan om de taak van de oude Griekse wijsgeren over te nemen en de Ene Substantie te bespiegelen (de Godheid, het *Goddelijk AL*, dat voortspoot uit Goddelijke Wijsheid) onbegrijpelijk, onbekend, en *ongenoemd* door elke oude en moderne godsdienstige filosofie, met uitzondering van het christendom en het mohammedanisme. Daarom kan elke theosoof, die vasthoudt aan een theorie van de Godheid, “die niet gegrond is op openbaring, maar op eigen inspiratie”, één van de bovengenoemde definities aanvaarden of tot een van deze godsdiensten behoren en toch strikt binnen de perken der theosofie blijven. Want dit is geloof in de Godheid als het *Al*, de bron van alle bestaan, het oneindige, dat niet kan worden begrepen of gekend, terwijl het heelal alleen *Het* openbaart of, zoals sommigen liever zeggen Hem, en aldus een sekse geven aan Dat, waarvan de vermenselijking *godslastering* is.

Theosofie geeft er de voorkeur aan te geloven, dat datgene, wat alle zichtbare en onzichtbare dingen voortbrengt, slechts een straal is vanuit de oneindige glans die overal uitgaat van het grote middelpunt. Die straal bevat in zichzelf het scheppende en ontvankelijke vermogen dat op zijn beurt datgene tot stand brengt, wat de Grieken *macrocosmos*, de kabbalisten *tikkun* of Adam Kadmon (de oertype-mens) en de Ariërs *purusha*, het geopenbaarde Brahma of het goddelijk mannelijke noemden.

Theosofie gelooft ook in de *anastasis* of het voorgezet bestaan, en in zielsverhuizing (evolutie) of een reeks veranderingen in de ziel. Dit kan op strikt wijsgerige beginselen worden verdedigd en verklaard. Er kan in de Vedantijnse benadering onderscheid gemaakt worden tussen *paramatma* (transcendente, hoogste ziel) en *jivatma* (dierlijke of bewuste ziel).

De mens is soms in staat gesteld, in elk tijdperk en in elk land, om dingen in de innerlijke of onzichtbare wereld waar te nemen door die hogere intuïtie, verkregen door *theosophia* of godskennis, die het denken voerde van de wereld van vorm naar die van vormloze geest.

Het zoeken naar een meer goddelijk “zelf” van de mens, wat zo dikwijls en zo verkeerd is voorgesteld als individuele gemeenschap met een persoonlijke god, was het doel van elke mysticus. Het geloof in de mogelijkheid daarvan schijnt even oud te zijn geweest als de wording der mensheid, waarbij ieder volk het een andere naam gaf. De Grieken zeiden: “De ziel kan door weerspiegeling, zelf-kennis en verstandelijke tucht opgeheven worden tot de visie van eeuwigheid, waarheid, goedheid en schoonheid – dat is, tot de *visie van God*: dit is de *epopteia*” (inwijding). “De vereniging van iemands ziel met de Universele Ziel”, zei Porphyrius, “eist slechts een volkomen zuiver denkvermogen. Door middel van zelfoverpeinzing, volkomen kuisheid en reinheid van lichaam kunnen wij er nader toe komen en in die toestand ware kennis en een verwonderlijk inzicht ontvangen.” Plotinus, de leerling van de “door

God onderwezen” Ammonius, vertelt ons dat de geheime *gnosis* of de kennis der theosofie drie graden heeft – mening, wetenschap en *verlichting*. “Het middel of instrument van de eerste is het zintuig of de waarneming; van de tweede de kunst van logische redenering; van de derde intuïtie. De rede is aan deze laatste ondergeschikt; zij is *volstreckte kennis*, die gegrond is op de vereenzelviging van het denkvermogen met het voorwerp dat gekend wordt”. Theosofie is de exacte wetenschap der psychologie, bij wijze van spreken; zij verhoudt zich tot het natuurlijke ongeschoolde mediumschap als de kennis van Tyndall over fysica staat tot die van een schooljongen. Zij ontwikkelt in de mens een rechtstreekse aanschouwing; zodat de mens onder de invloed en kennis van *hyponoia* (geestelijk inzicht) goddelijke gedachten vormt, alle dingen ziet zoals ze werkelijk zijn en ten slotte “ontvankelijk voor de Ziel der Wereld wordt”. Emerson zegt in zijn uitstekende verhandeling over de *Overziel*: “Ik, de onvolmaakte, aanbid mijn eigen volmaakte wezen.”

Behalve deze psychologische of zielstoestand, beoefende theosofie elke tak van wetenschappen en kunsten. Zij was grondig bekend met wat nu bekend is als mesmerisme (dierlijk magnetisme). Praktische theurgie of “ceremoniële magie”, waartoe de Rooms-Katholieke geestelijkheid zo dikwijls bij haar exorcisme (uitbannen van kwade geesten door magische bezweringen) haar toevlucht neemt, werd door de theosofie terzijde gesteld. Wanneer de mens niet bekend is met de ware betekenis van de esoterische goddelijke symbolen der natuur, zal hij zich gemakkelijk misrekenen in de vermogens van zijn ziel. In plaats van geestelijk en verstandelijk met de hogere, geestelijke wezens, (de goden der theürgen van de platonische school) gemeenschap te hebben, zal hij onbewust de duistere machten die om de mensheid heen liggen tevoorschijn roepen, de eeu-

wige grimmige schepselen van menselijke misdaden en ondeugden. Zo zal hij van *theurgia* (witte magie) in *goëtia* (of *zwarte magie, toverij*) terugvallen. Alleen reinheid van daden en gedachten kan ons opheffen tot omgang “met de goden” en ons het doel waarnaar wij verlangen doen bereiken. Alchemie, waarvan zo velen geloven dat zij zowel een geestelijke filosofie als een stoffelijke wetenschap is geweest, behoorde tot de leringen der theosofische school.

Het is een opmerkelijk feit, dat noch Zoroaster, Boeddha, Orpheus, Pythagoras, Confucius, Socrates, noch Ammonius iets op schrift stelde. De reden daarvoor is duidelijk. Theosofie is een tweesnijdend zwaard en ongeschikt voor de onwetenden of de zelfzuchtigen. Zij heeft evenals elke oude filosofie haar aanhangers onder de moderne mensen; maar tot laat in onze eigen dagen (dit artikel dateert van 1879, redactie) waren haar discipelen gering in aantal en van de meest uiteenlopende sekten en meningen. K.R.H. Mackenzie, theosoof en mysticus, vermeldt in zijn werk: *The Royal Masonic Cyclopaedia* bij “Theosophical Society of New York” en “Theosophy”: “Zij hebben niettegenstaande dat zij geheel bespiegelend van aard waren en geen scholen stichtten, toch een stille invloed op de wijsbegeerte uitgeoefend; en zonder twijfel kunnen, wanneer de tijd rijp is, vele denkbeelden, die aldus in stilte voorgelegd zijn, nog nieuwe richtingen aan het menselijk denken geven”.

Het was pas laat in deze eeuw, in 1875, dat enige vooruitstrevende mystici en spiritualisten, (niet bevredigd door de theorieën en verklaringen van het spiritualisme en van mening, dat deze het gehele veld van de reeks verschijnselen lang niet bestreken) in New York de Theosofische Vereniging stichtten.

Wordt vervolgd in
“Wat zijn theosofen?”

De kunst van het mediteren

– Marie Poutz

Mensen zijn geneigd te denken dat, om succesvol te zijn, meditatie gepaard moet gaan met enige astrale verschijnselen – zoals het zien van vormen, kleuren, het horen van geluiden, bellen enz., zelfs met enige zuiver lichamelijke gevoelens – een rilling langs de ruggraat, een tinteling in de vingertoppen – die voorbeelden komen bij me op en zij worden met vreugde verwelkomd en van de daken geschreeuwd, tot ontzetting van hen die die ervaringen niet hebben gehad en daarom hun eigen meditatie als mislukt beschouwen.

Zulke onbenullige en vaak dwaze verschijnselen maken een meditatie niet geslaagd. Zij zijn eerder een sta-in-de-weg, omdat zij de aandacht van de innerlijke werkelijkheden afleiden.

Marie Poutz was een oud en toegewijd lid van de T.S. in Amerika. Zij hield deze lezing in 'Olcott', Wheaton, Illinois, in de zomer van 1935.

Het is beter om niets te zien en te horen op de psychische gebieden, zodat het bewustzijn, dat geheel naar binnen is gekeerd, gemeenschap met het goddelijke kan bereiken en geleidelijk het persoonlijk zelf kan verenigen met het Ego bewustzijn.

Degenen die zeggen dat zij geen resultaat kunnen zien, hebben soms meer succes dan zij denken, want hun dierbaren die hen nabij staan, zien hen groeien in geduldig begripen en in grote vrede en dat is een bewijs dat het intuïtieve beginsel, het *buddhi*, zoals we in de theosofie zeggen, langzaam aan wordt vrijgemaakt in de meditatie en naar beneden het hersenbewustzijn binnen dringt.

Laten we eens een paar vereisten voor een succesvolle meditatie bekijken. De eerste vereiste is dat we volledig van de creatieve kracht van de gedachte overtuigd moeten zijn. Als we niet de overtuiging hebben, dat we ook werkelijk iets *doen*, dan zal de meditatie slechts een vorm blijven. We verkondigen dat we in de kracht van de gedachte geloven, we spreken er over, we onderwijzen het, maar de manier waarop we dit allemaal vergeten wanneer we geconfronteerd worden met moeilijkheden en wegzinken in deprimerende of destructieve gedachten, in grote en kleine zorgen, laat zien dat we dit alleen maar met de mond belijden. Het doet me denken aan mensen die, alsof het heel van-

zelfsprekend is, naar de kerk of naar de tempel gaan, liederen zingen en gebeden opzeggen en dan terugkeren naar huis naar hun gewone en alledaagse leven en dan dat allemaal vergeten.

Ik heb vaak gehoopt dat we de astrale en mentale wezens zouden kunnen zien die we de wereld inzenden. Maar misschien is het wel barmhartigheid dat we dat niet kunnen, want ons verantwoordelijkheidsgevoel zou ons wel eens kunnen vermorzelen.

Om dus met succes te mediteren moeten we er van overtuigd zijn, dat het een krachtige scheppende daad is – niet slechts een dromen en je ‘goed voelen.’

Vervolgens moeten we een zekere hoeveelheid concentratie bezitten en dat is heel erg moeilijk voor ons. Ons leven gaat zo snel van het een naar het ander, dat we bijna de hele tijd in het verleden, heden en de toekomst leven. In het verleden, omdat we ons vaak herinneren wat we hadden moeten doen en niet of onvolmaakt deden; in het heden omdat we met één deel van onze aandacht gericht zijn op wat we aan het doen zijn; in de toekomst omdat we al aan het dromen zijn wat we daarna zullen doen. Natuurlijk vragen bepaalde professionele en technische beroepen meer aandacht en meer concentratie; maar over het algemeen is onze aandacht zelden onverdeeld. Neem b.v. het lezen van de krant. Wij lezen de koppen over de moorden en ontvoeringen, maar hoeveel mensen zouden een volledig en intelligent verslag kunnen geven van de loop der gebeurtenissen in hun eigen land en elders! We zouden concentratie kunnen ontwikkelen die voor een geslaagde meditatie vereist is, als we de moed hadden ons op alles wat we doen te concentreren, op elk klusje, hoe oninteressant ook; kort gezegd als we intens en volledig in het nu zouden leven zoals Krishnamurti adviseert. Maar het is zo veel gemakkelijker om ons denken weg te laten drijven en als een vlinder rond te laten fladderen.

Meditatie is een zaak van ieder persoonlijk en een ieder moet ontdekken wat hem het best past.

Maar van tijd tot tijd zijn er algemene methoden en instructies gegeven en we zouden misschien over een paar van die methoden eens kunnen nadenken.

Stel dat de tijd voor onze dagelijkse meditatie is aangebroken. Ik ga ervan uit dat ieder van u zich er van bewust is hoe belangrijk dagelijks mediteren is, indien mogelijk op het zelfde uur en op dezelfde plaats om te profiteren van het ritme dat door zo'n regelmaat in gang is gezet.

De eerste moeilijkheid die we moeten overwinnen is de gedachte aan de vele plichten die nog gedaan moeten worden. De meesten van ons zijn zo druk, dat we ons af zitten te vragen wat we voor de kinderen moeten doen en of zij op hun ontbijt wachten en of dit of dat, of iets anders gedaan moet worden. Het is onmogelijk om op zo'n manier te mediteren. Wij hebben besloten om 15 minuten of langer te blijven zitten en we moeten gewoon de rest buitensluiten. We mediteren niet en we doen ook niets als we allebei proberen te doen.

De eerste moeilijkheid waar we overheen moeten komen, is dus de gedachte aan de vele plichten die om de hoek liggen te loeren om ons te overvallen. Sommige mensen proberen met kracht de herinnering aan dingen die nog gedaan moeten worden te onderdrukken. Maar het is verstandiger geen geweld te gebruiken. We kunnen een vurig paard niet met slaan tot onderwerping brengen.

Het is beter het denken een paar minuten van te voren op hogere dingen te richten. Dan gaan we gemakkelijk zitten en brengen het lichaam tot rust – fysiek, astraal en mentaal. Men adviseert om, als dat mogelijk is, met gekruiste benen op de vloer te zitten, maar er zijn veel mensen voor wie zo'n houding erg ongemakkelijk zou zijn. Zij zouden dan onmogelijk het lichaam kunnen vergeten. Ga dus makkelijk zitten met de ruggengraat rechtop zodat de stromingen er zonder onderbreking of hindernissen doorheen kunnen stromen.

Sommige mensen gebruiken mantra's of speciale zinnen om hun lichaam rustig te

maken. Gebruik dat waarvan u denkt dat het helpt. Ik zelf vind het woord 'vrede', drie maal langzaam herhaald, erg krachtig en bruikbaar. Dus 'vrede' ... 'vrede'... 'vrede' en tegelijkertijd voel ik vrede in mij opwellen vanuit het centrum van mijn wezen als een zuiver gestadig wit licht dat van binnenuit en van buitenaf straalt, mij met rust en sereniteit vult en dan in de wereld uitstraalt en deze met vrede vult.

Dan kan de meditatie beginnen. Men heeft meditatie in twee fases verdeeld – gewone meditatie en contemplatie. Maar de ene meditatie vloeit zo geleidelijk aan over in de andere dat we hen beide tegelijkertijd kunnen overdenken. Gewone meditatie bestaat uit het nadenken over het gekozen onderwerp, in het overdenken van de diverse aspecten ervan en het ontdekken van het doel en de waarde ervan. Je kunt een vers uit een geschrift kiezen, een passage uit een godsdienstig boek, een bijzondere eigenschap die je in je zelf wilt ontwikkelen. Maar laten we eens dat ene onderwerp uitwerken dat ik altijd buitengewoon belangrijk heb gevonden – het Ene Goddelijk Leven in alles en onze eenheid met dat Leven.

Veel mensen die dat onderwerp kiezen zijn geneigd te veel in een meditatie te omvatten. Zij denken nogal vaag aan het Leven in alles, in alle koninkrijken, in alle sterrenstelsels aan de hemelen en dat allemaal in een paar minuten. Natuurlijk is het resultaat dat zij van zo'n onbestemde meditatie opstaan zonder dat zij zich ergens in het bijzonder bewust van zijn geworden.

Laten we eens stil blijven staan bij dat woord 'bewustwording.' Meditatie heeft geen enkele zin als zij alleen als intellectuele oefening wordt gedaan, om ons een beter mentaal begrip van het een of het ander te geven. Meditatie moet leiden tot een ultieme, grotere verwerkelijking van ons zelf. Er is nogal een verschil tussen verwerkelijking en begrijpen. Het gaat om de bijzondere verwerkelijking die we door zo'n meditatie zouden kunnen verkrijgen.

Laten we dus één onderwerp per dag nemen – een vriend, een bloem, een rots, de Meester – en laten we proberen alles

wat er aan goddelijkheid, aan schoonheid en aan goedheid in is te ontdekken. Als voorbeeld nemen we een rots. Denk tijdens de meditatie hoe het leven van de rots lijkt op jouw leven. De rots wordt net zoals jij geboren en sterft, hij heeft vorm, kleur enz. Hij maakt deel uit van de rotsachtige structuur die de grondslag van de aarde vormt, die de schepselen die erop leven draagt en die onwankelbaar door de eeuwen heen die dienst verricht.... De belichaming van kracht en betrouwbaarheid. Voeg er net zoveel details aan toe als je kunt bedenken. Als je steeds dichterbij het leven zelf komt, het leven dat in die rots uitgedrukt wordt, zal de scheidslijn tussen dat leven van de rots en het jouwe gaan verdwijnen, want het Leven is één en onze verdeling in de diverse rijken – het mineralen-, planten-, dieren-, mensen- en bovenmenselijke rijk – is min of meer willekeurig. Zo'n verdeling bestaat niet. Het leven loopt door alle rijken heen en het is één.

Stijg dan boven het denkvermogen uit, houd op met redeneren, stijg in volkomen stilte op – de stilte van intense verering - en schouw het voorwerp van je meditatie als een levende aanwezigheid.

Als het goed gaat, zou je met de levensvonk van de rots contact kunnen maken en er één mee worden. Je zou – zoals de rots – zijn voortdurende druk tegen zijn gevangenschap kunnen voelen. Je zou zijn vage en onverwoordbare verlangen naar grotere vrijheid voelen, een verlangen dat door jou en alle schepselen gedeeld wordt. Je zou zelfs de indrukken van buitenaf beginnen te voelen die het opgesloten leven door de scheuren heen bereiken daar waar de vorm van de rots minder vast is. En misschien zou je je de zwakke pogingen van het leven van de rots, die daarop reageert, kunnen voorstellen. Wie weet, misschien drukt dat tegen die groeilijnen aan, die de kristalvormen van de rots bepalen.

Dit is misschien geen echte wetenschap en het lijkt misschien dwaas, maar als je er in slaagt je eenheid met dat leven te verwerkelijken, al is het maar even, dan voel je misschien iets aan van waaraan dat vage

leven van de rots probeert te beantwoorden en hoe het probeert geleidelijk aan verder te komen om zich vollediger uit te drukken in het plantenrijk.

Die verwerkelijking van het innerlijk leven zou het doel van de meditatie moeten worden. Als je dagelijks jouw leven en het leven van de rots als één laat kloppen, dan zul je vroeg of laat een onvergetelijke blik opvangen van wat 'eenheid van leven' betekent. Dan kun je uit eigen ervaring spreken over wat Eenheid werkelijk betekent. Totdat we ook maar iets van die verwerkelijking bezitten, kunnen we herhalen wat in de boeken staat, maar we kunnen er niet met overtuiging met anderen over spreken, wat we wel zouden kunnen wanneer we de eenheid van leven niet in het hoofd, maar in het hart gevoeld hebben.

Je kunt op dezelfde manier je eenheid met een bloem, een dier of een vriend uitwerken en verwezenlijken. Stel je eens voor hoe je vriendschap zou toenemen als je die vriend kon meenemen in je meditatie, met hem in eenheid zou kunnen mee trillen en de schoonheid van zijn ziel verwerkelijken, die één is met jouw schoonheid. Zo'n vriendschap zou eeuwig duren. Je zou hem nooit kunnen opgeven, wat die vriend ook zou doen, want zijn onvolkomenheden zouden zeker steeds minder belangrijk worden.

Als je echt serieus bent, zou je zelfs iemand in je meditatie kunnen opnemen die je afkeer opwekt of die je irriteert. (ik gebruik het woord 'vijand' niet, want ik geloof niet in vijanden).

Doe het en erken objectief zijn goede eigenschappen zonder je daarover op te winden – want iedereen heeft goede eigenschappen. Herinner je de gelegenheden dat hij onzelfzuchtig handelde. Stap voor stap, terwijl je het goede in hem erkent, hef je jouw bewustzijn op naar het niveau waar jij – het Ego – één bent met het Ego van de persoon die jou pijn doet en in die eenheid word jij je bewust van de moeilijk-

heid die jullie beiden, als Ego's, ervaren in het tot uitdrukking brengen van de innerlijke God hier beneden. Jullie hebben dezelfde moeite met het uitdrukken van het Zelf; en waarschijnlijk ben je, als iemand jou pijn doet, niet helemaal onschuldig. Maar als je je daarvan bewust bent, als je de moeite ziet die de Ego's hebben om dingen te regelen die betrekking hebben op de schepselen hier beneden, dan zul je het begrijpen en in de goddelijke vreugde van dat begrijpen, zullen alle vijandschap en gevoelens van gekwetstheid snel uit je leven verdwijnen.

In werkelijkheid is geen mens je vriend en geen mens is je vijand; maar zij zijn allemaal op dezelfde manier je leraren.

En het zou wel eens zo kunnen zijn dat, in die aanraking van eenheid met dat andere ego, je hem net die extra kracht kunt geven die hij nodig heeft om de impulsen van zijn eigen persoonlijke instrument om te vormen. Vergeet niet, dat je inzicht niet naar een hoger niveau kan opstijgen zonder ook datgene op te heffen waarmee je je één voelt. Wanneer je dus over de rots mediteert, verhef je het leven van de rots; mediteer je over de bloem, dan verhef je de bloem; mediteer je over je vriend, dan verhef je je vriend; en op dezelfde manier verhef je degene die je pijn doet. Dat is een van de creatieve aspecten van meditatie. Meditatie is niet alleen bedoeld om degene te helpen die mediteert – het helpt dat/diegene waarover gemediteerd wordt, omdat alle leven één is en wat jij zelf voelt, helpt de/het ander(e) ook dat te voelen en te worden.

Als je op dezelfde manier iedere moeilijkheid, iedere onaangenaamheid uitwerkt en probeert de bedoeling ervan te begrijpen, wordt het leven zeker een vreugdevol avontuur en dat geluk, dat alle schepselen zoeken, zal komen, misschien geleidelijk aan, ja zelfs onbewust in het begin.

Uit: *The Theosophist*, februari 2003
Vertaling: EKB

Een Blavatskyaanse theologie?

– Pedro Oliveira

Kort na het overlijden van Madame Blavatsky, in 1891, viel haar groep studenten in Londen op natuurlijke wijze uiteen, aangezien ze geen opvolger aangewezen had om haar werk als leraar in de esoterische filosofie voort te zetten. Sommige studenten bleven werken voor de Theosofische Vereniging met Adyar in India als hoofdkwartier, terwijl anderen besloten om W.Q.Judge te volgen toen hij in 1895 de afscheiding van de Amerikaanse Afdeling (zoals die toen werd genoemd) van de moedervereniging leidde.

Pedro Oliveira is afgestudeerd in de filosofie en is voorzitter van de Indo-Pacific Theosophical Federation.

Het is heel natuurlijk en menselijk dat diegenen die het grote voorrecht hadden om met iemand als HPB te studeren en te werken, niet alleen een grote affectie voor haar ontwikkelden, maar ook een diep gevoel van loyaliteit tegenover haar en haar werk. Tenslotte was zij de belichaming van de levende theosofie, die geest van zowel volkomen zelfopoffering in dienst van de mensheid als van diepgaande wijsheid en inzicht, terwijl zij tegelijkertijd een dynamisch mens was, zoals haar humeur en emotionele reacties duidelijk lieten zien.

Maar als we terugkijken naar die periode na haar dood, kunnen we ook achteraf het begin zien van wat nu wel genoemd wordt de 'Blavatskyaanse theologie', die gedefinieerd kan worden als de veronderstelling dat alleen wat Madame Blavatsky en haar Leraren schreven theosofie is. Diegenen van haar studenten en anderen die hielpen om vorm te geven aan zo'n 'theologie' werden natuurlijk gedreven door hun diepe loyaliteit tegenover haar, maar zagen klaarblijkelijk haar vele waarschuwingen tegen zo'n theologie, die op verschillende plaatsen in haar geschriften voorkwamen, over het hoofd. Daardoor wordt in de wereldvisie die de 'Blavatskyaanse theologen' presenteren, zo'n belang gehecht aan

HPB's geschriften, dat het lijkt op de houding van de fundamentalistische sekten t.a.v. de Heilige Schrift: een monolithische, onbetwistbare en door God verordonneerde leer, waarover geen vragen mogen worden gesteld, waar geen onderzoek naar mag worden gedaan en die niet onderzocht mag worden.

Het is misschien nuttig om ons een paar van Madame Blavatsky's waarschuwingen vooraf te herinneren tegen een 'Blavatskyaanse theologie'.

Als abstract lichaam, gelooft de Vereniging niet in iets, zij aanvaardt niets en onderwijst niets.¹

De Theosofische Vereniging heeft geen officiële leer. Dit kan sommige leden verontrusten, maar het is een feit. Als de Theosofische Vereniging ooit een officiële leer aanneemt zal dit haar einde betekenen, want het zou betekenen dat de geest van onderzoek, die essentieel is voor theosofie, verloren zou zijn. Het feit dat de vereniging geen officiële leer heeft, betekent niet dat theosofie ondergeschikt is aan het werk. Integendeel, het is het echte hart van het werk. Maar hier moeten we in gedachten houden dat theosofie, zoals HPB zo vaak in haar geschriften heeft genoemd, in haar diepste betekenis altruïsme is, een begrijpen van het leven en de relaties daarbinnen, geleid door wijsheid en niet alleen door kennis, in de gewone betekenis van dit woord. Zij schreef herhaaldelijk dat de studie van theosofie het denken en het hart zou moeten zuiveren en zo tot een leven van actieve, zelfloze dienst zou moeten leiden. HPB's uitspraak, die hierboven is aangehaald, maakt het heel duidelijk dat het werk van de Theosofische Vereniging niet gebaseerd is op geloof, aanvaarding of autoriteit.

Het volgende werd door haar al in 1888 geschreven en het is interessant te bedenken dat dat hetzelfde jaar was waarin *De Geheime Leer* werd gepubliceerd.

Orthodoxie in theosofie is noch mogelijk noch gewenst. Het is juist de verscheidenheid

van meningen, binnen bepaalde grenzen, die de Theosofische Vereniging levend en gezond houdt, niettegenstaande de vele andere lelijke trekken (die zij heeft). Als dat niet zo zou zijn, zouden, mede omdat er heel veel onzekerheid heerst in het denken van de studenten in de theosofie, zulke gezonde afwijkingen onmogelijk zijn en de vereniging zou degenereren in een sekte, waarin een bekrompen en stereotype geloof de plaats zou innemen van de levende en ademende Waarheid en een steeds toenemende Kennis.²

Duidelijker kan het toch niet geformuleerd worden als waarschuwing tegen het dogmatische op het gebied van theosofische studies. Verscheidenheid van mening is belangrijk, want we kunnen van elkaar leren dat geen (enkele) mening ooit de Waarheid kan vertegenwoordigen. In een heel bekende passage in de *Majjhimanikaya* verklaarde de Boeddha: 'De Tathagata heeft geen mening.' Hij die volledig tot de Waarheid ontwaakt was, had geen bijzondere opvattingen over het leven en de gecompliceerdheid er van. Dat had hij ook niet nodig, want hij kon het leven tot op zijn diepste niveau zien. De theosofische leer verwijst ook naar dezelfde ervaring van de eenheid van al het bestaan, wanneer het denkvermogen eenmaal ontdaan is van zijn eeuwenoude geconditioneerdheid: het diepgewortelde gevoel van afgescheidenheid van de rest van het bestaan. Elke vorm van er een mening op nahouden is zowel geworteld in gehechtheid als in gewichtigheid, wat noodzakelijkerwijs de individuele zoeker afleidt van het pad van wijsheid en mededogen. Daarom staat een fundamentalistische of orthodoxe visie op theosofie lijnrecht tegenover de geest van de wijsheidstraditie, die een geest van onafgebroken onderzoek en verwezenlijking is van de tijdloze principes ervan om ze ten goede te laten komen aan al het bestaande.

HPB herhaalde deze opvatting in een andere brief van haar aan de Amerikaanse conventies:

‘Daarom is de ethiek van de theosofie zelfs noodzakelijker voor de mensheid dan de wetenschappelijke aspecten van de psychische feiten van de natuur en de mens.’³

Aanhangers van de ‘Blavatskyaanse theologie’ zijn er altijd op gebrand om de beschrijvende aspecten te benadrukken van de universele processen zoals die worden weergegeven in *De Geheime Leer*, die de voornaamste tekst is van de moderne theosofie. En als een auteur van de zogenaamde ‘tweede generatie’ zijn of haar opvatting van de leer weergeeft, in zijn of haar eigen woorden zonder noodzakelijkerwijs zich te conformeren aan de ‘heilige schrift’, wordt hij/zij automatisch gebrandmerkt als ‘verrader van de oorspronkelijke theosofie’. Echter, de uitdrukking ‘oorspronkelijke theosofie’ is een contradictio in terminis, want deze suggereert, dat de theosofie in 1880 begon met de publicatie van *De Geheime Leer*, hetgeen absoluut onhoudbaar is, want Madame Blavatsky verwijst keer op keer in dat werk naar *De Geheime Leer* als synoniem van de Archaische Esoterische Wijsheid die in alle eeuwen bestond.

Toch legden een paar studenten een zeer grote nadruk op dienstbaarheid als de kern van een theosofisch leven, zoals Annie Besant en C.W. Leadbeater, die na de dood van HPB verder gingen met het aanbieden van de theosofie aan de wereld zoals zij die begrepen, en die gaarne de aanbeveling volgden in de brief van de Maha Chohan om ‘de kennis van de theosofie te populariseren’. Zij hebben misschien controversiële uitspraken gedaan, zij hebben misschien fouten gemaakt bij het beschrijven van hun observaties van het leven en de natuur, maar zij hebben heel helder het ethisch verband tussen kennis en dienst duidelijk gemaakt: hoe groter onze kennis is, des te groter is onze verantwoordelijkheid om deze als werktuig te gebruiken voor het algemene nut van alle schepselen. Annie Besant liet in haar geschriften ook de geest van non-dogmatisme weerklinken, die essentieel is bij het bestuderen van de theosofie:

Geen enkele intellectuele mening is het waard om er op na gehouden te worden tenzij deze is verkregen door de individuele inspanning van de persoon die die mening er op na houdt.

Het is veel gezonder om onze intelligentie te oefenen, zelfs al komen we tot verkeerde conclusies en vormen wij een onjuiste mening, dan eenvoudigweg als papegaaien na te praten wat andere mensen zeggen, en op deze manier iedere mogelijkheid tot intellectuele ontwikkeling uit te sluiten.⁴

Is het volgende misschien ook een waarschuwing van HPB tegen dogmatisme en afgescheidenheid?

Er zijn veel energieke leden van de Theosofische Vereniging die willen werken en die hard werken. Maar de prijs van hun hulp is dat al het werk op hun manier gedaan moet worden en niet op de manier van iemand anders. En als dit niet gebeurt, dan zinken zij weg in apathie of verlaten de vereniging helemaal, terwijl zij luid verkondigen dat zij de enige ware theosofen zijn. Of, als zij blijven, proberen zij hun eigen manier van werken op te hemelen ten koste van al die andere eerlijke werkers. Dit is een waarheid, maar het is geen theosofie.⁵

Wat maakt dat iemand gelooft dat zijn of haar mening of methode van werken de enig juiste is?

Wat maakt dat een student gelooft dat alleen een bepaalde voorstelling van theosofie de juiste is en dat alle andere voorstellingen ofwel verkeerd zijn, of dat er mee geknoeid is? Is er een diepgaande onzekerheid in hun denken, zodat zij daarom een stevig en vast beeld nodig hebben van de werkelijkheid dat nooit verandert? Wordt hun zelfbesef bedreigd door de onophoudelijke beweging van de werkelijkheid? Wat de antwoorden ook op deze vragen mogen zijn, het wordt duidelijk door de opmerkingen van HPB dat nederigheid en een open denkvermogen de essentiële kwaliteiten zijn voor hen die voor de theosofie willen werken, wat zoeken naar Waarheid is ‘op een vrije en

onbevreesde manier.' Er zijn zoveel dingen die we niet weten en onze huidige kennis vertegenwoordigt slechts een piepklein deel van het bestaan als geheel. Zoals Annie Besant schreef:

Er werd eens door een aanhanger van de christelijke geschriften gezegd, dat zij ondiepe plekken bevatten waarin een kind zou kunnen waden en diepten waar in een reus zou moeten zwemmen. Iets dergelijks kan ook van de theosofie gezegd worden, want sommige leringen zijn zo eenvoudig en zo praktisch, dat ieder mens met een doorsnee-verstand deze kan begrijpen en navolgen, terwijl andere leringen zo verheven en diepgaand zijn, dat de meest deskundige zijn verstand geweld moet aandoen om deze leringen te bevatten en uitgeput neervalt in de poging daartoe.⁶

Tenslotte kan het belangrijk zijn om ons te realiseren dat theosofie, paradoxaal genoeg, geen leer is die op kennis gebaseerd is, maar op wijsheid, zoals het woord theosofie zelf aangeeft. Wijsheid kan nooit beperkt worden tot kennis, want het is een directe ervaring van het heilige hart van alle bestaan, welke het menselijk denkvermogen volledig transformeert en het binnenvoert in een ruimte die nooit door het denken ervaren wordt, een kennis van de dingen zoals ze zijn (epopteia). Een van HPB's leraren verwees in een brief aan A.P. Sinnett, een van de meest vooraanstaande leden van de Theosofische Vereniging in die tijd (1883) naar deze diepere dimensie in het leven en waarschuwde hem voorzichtig voor het angstvallig vastklampen aan het gedrukte woord:

U hebt met alle beginners de neiging gemeen om uit ten dele begrepen aanwijzingen te absolute en scherpe conclusies te trekken, en op grond hiervan te dogmatiseren, alsof het laatste woord is gesproken. U zult hierin te zijner tijd verbetering brengen. U zult ons misschien, ja zelfs meer dan waarschijnlijk, verkeerd begrijpen, want onze taal moet altijd min of meer die van parabelen en suggesties zijn, wanneer wij verboden terrein betreden; wij hebben onze eigen bijzondere wijze van uitdrukken en wat zich achter het scherm van de woorden bevindt, is nog belangrijker dan wat u leest. Maar desondanks – PROBEER.⁷

Verwijzingen:

1 H.P. Blavatsky *Collected Writings*, compiled by Boris de Zirkoff, vol. XI, p. 124, Theosophical Publishing House (THP), Wheaton, USA, 1973.

2 *H.P. Blavatsky to the American Conventions 1888-1891*, Theosophical University Press (TUP), Pasadena, 1979, p. 5.

3 Op.cit., p. 16.

4 Besant, Annie, *Investigations into the Super-Physical*, Adyar Pamphlets No. 36, TPH, Madras, 1913, p. 3.

5 *H.P. Blavatsky to the American Conventions 1888-1891*, TUP, Pasadena, 1979, p. 19.

6 Besant, Annie, *The Ancient Wisdom*, TPH, Madras, 1998 ed., p. 1.

7 De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett, samengesteld door A.T. Barker, juli 1883, brief 59 blz. 386 e.v. Chronological letter III, p.380.

Uit: *The Theosophist*, april 2003

Vertaling: EKB

Verwerkelijk uw Eenvoudige Zelf,
Omarm uw Oorspronkelijke Natuur.

Tao Te Ching XIX

Studie, meditatie en dienstbaarheid

– Mercedes Vila Robusté

Studie is de eerste stap om kennis te verkrijgen die nuttig is voor wereldse doeleinden, maar studie kan ook het verlangen versterken naar een meer diepgaande uiting van innerlijke energieën in ons. Met de juiste kennis wordt het mogelijk dat wij aandacht aan een aspect van onszelf geven, dat daarvóór verborgen was en dat als meditatie naar buiten kan komen. De studie van theosofische beginselen helpt ons vermogen om aandacht te schenken sterker te maken en ons bewuster te worden van de levensprocessen die door universele wetten worden geregeld.

Mercedes Vila Robusté is al vele jaren lid van de Theosofische Vereniging in Spanje.

Deze wetten gelden zowel in de subtiële als in de uiterlijke niveaus van manifestatie. Alleen wanneer bepaalde voorwaarden worden geschapen vinden de daarmee samenhangende gevolgen plaats. Daarom hangt innerlijke ontwikkeling niet af van gunsten. Iedereen die eerlijk en met uithoudingsvermogen werkt, en niet toestaat dat zijn verlangen vermindert of verzwakt, zal zien dat zijn poging beloond wordt.

Groei in geestelijk leven komt van binnenuit. Bekende leringen en verschillende aspecten van de natuur kunnen diepere gevoelens in het hart opwekken, dat zuiverder wordt en als gevolg daarvan wordt het denkvermogen ontvankelijker. Het heeft weinig waarde om in verschillende richtingen naar onderricht te zoeken, want zonder het noodzakelijke voorbereidende werk zal er geen resultaat ontstaan. De bereidheid om te veranderen, jezelf voor te bereiden en een onafhankelijke houding zijn essentieel voor geestelijke vooruitgang.

Het denkvermogen moet geleidelijk aan leren om rust te houden, i.p.v. zich door gedachten te laten afleiden, of te handelen zonder bewustzijn. Bewustzijn helpt ons om te onderzoeken en te ontdekken hoe de wetten werken door het proces van

harmonieuze evolutie heen en in de verschillende situaties en gebeurtenissen in het dagelijks leven. Men zegt wel dat we verantwoordelijk moeten zijn wanneer we studeren, en moeten leren om orde te brengen in onze benadering van de onderwerpen waarmee we bezig zijn; deze discipline is essentieel om het meeste profijt van onze studie te hebben. Filosofische en spirituele studie gaat niet zozeer over wat andere mensen hebben gezegd of geschreven, of over de ideeën die men in het verleden over welk onderwerp dan ook had, maar over het ontwaken van inzicht. Het resultaat van de studie moet te zien zijn aan toegenomen begrip, affectie en sereniteit in ons leven.

Meditatie is een soort bevrijding van onze menselijke natuur. Grote dingen kunnen niet zonder opoffering bereikt worden en zij die hun innerlijke aard willen ontwikkelen moeten eerst hun leven, karakter en voertuigen zuiveren. Anders zijn ze niet voorbereid op de beproevingen en testen die in de toekomst kunnen plaatsvinden om op die manier te laten zien wat er in de meditatie ontdekt en begrepen is.

Meditatie bereidt ons 'ik' of de 'persoonlijkheid' voor op een bewustere relatie met het geestelijk of goddelijk aspect in ons. Dit moet op natuurlijke wijze gebeuren, zonder dat we het plan hebben snel resultaten te bereiken. Belangrijk is om helder inzicht en liefde in ons hart te ontwikkelen. Dan kan men gewaar worden dat er na een handeling, gedachte of probleem een soort stilte ontstaat waaraan het persoonlijke 'ik' niet deelneemt, omdat er gedurende de pauze of stilte een toestand bestaat die boven de gedachte uitgaat. Dit innerlijk proces is ook meditatie.

Innerlijke transformatie brengt een verandering teweeg in het verstandelijk vermogen. Dingen die eerst onbelangrijk leken zijn nu belangrijk en begrippen die we in het verleden belangrijk achtten kunnen in feite een belemmering zijn. Meditatie opent de deur naar de latente energie die in ons woont en maakt vitaliteit vrij. We moeten dus erg zorgvuldig met al onze handelingen, wensen en gedachten om-

gaan, vanwege de grotere verantwoordelijkheid die we hebben verkregen. Het is waarschijnlijk niet nodig om te zeggen, dat ieder mens mediteert volgens zijn eigen mogelijkheden en op een manier die past bij zijn of haar karakter en aard.

We zouden kunnen zeggen dat alle mensen hun eigen speciale toon hebben. Vroeg of laat zullen de noten samengaan om muzikale akkoorden te maken, geïntegreerd door hun eigen kwaliteiten. Als de noten zuiver en helder zijn, zal het akkoord volmaakt en harmonieus zijn. Elk akkoord overstijgt de individuele toon en zal zich samen met de andere akkoorden manifesteren als een prachtig concert. Het concert is het resultaat van veel studie, oefening en het zich één voelen met het orkest. Iedereen moet het beste in zich geven voor het grote werk. Je zou inderdaad kunnen zeggen dat dit hele proces het resultaat is van meditatie, vanwege het feit dat wij door meditatie ons karakter en onze deugzaamheid verbeteren en dissonante akkoorden verwijderen.

Na zo aan ons zelf te hebben gewerkt, voelen we de behoefte om ons met andere mensen of groepen te verbinden om onze muzikale noot te laten harmoniseren met die van hen en iedere dissonant te corrigeren. Dit wordt ervaren als we samen werken met anderen die ook 'hun innerlijke akkoord' voorbereiden.

Theosofen voelen de dringende noodzaak samen te werken om het lijden van de mensheid te verlichten en meer vrede en begrip te brengen. De Theosofische Vereniging is een kleine groep vergeleken met het geheel van de mensheid, maar desalniettemin kan zij het lijden in de wereld verminderen als wij alle akkoorden met elkaar in overeenstemming brengen. Ten eerste moet het werk individueel gedaan worden en daarna op het niveau van de loges op een welwillende manier en met een broederlijke houding. De volgende stap is het uitbreiden daarvan naar alle Afdelingen in de wereld, opdat de energie die door hen wordt opgewekt voor het welzijn van de mensheid Adyar als middelpunt van energie zal bereiken.

Adyar functioneert als kanaal voor de distributie van die energie naar de wereld toe. Waarschijnlijk gebeurt dit al, ook al zijn we ons hier niet van bewust, onder leiding van de Groten die de evolutie en bescherming van de mensheid en van onze planeet als hun werk hebben.

Alle goede gedachten, gevoelens, studie en liefde in ieder mens worden gebruikt ten bate van het geheel. Dan ontstaat er innerlijk evenwicht, rust, stilte in het hart, waardigheid en tegelijkertijd een gevoel van humor! Nadat we aandacht, observatie en meditatie beoefend hebben, kunnen we spontaan onze dienst aanbieden zonder dat we daarvoor enige beloning verwachten.

Een gevoel van vriendelijkheid en sympathie is deel van de voorbereiding tot dienstbaarheid. Er wordt gezegd in *Aan de voeten van de Meester*:

'Hij die op het Pad is, bestaat niet voor zichzelf, maar voor anderen. Hij heeft zichzelf vergeten, opdat hij hen moge dienen.'

Een gevoelig mens kan voelen wanneer er iemand geholpen moet worden en is bereid om op het juiste moment hulp te geven. Maar het is ook nodig om onderscheidingsvermogen te gebruiken in het dienen, omdat het soms beter is niet tussenbeide te komen, als we ons ervan be-

wust zijn dat de persoon in kwestie de situatie, zij het met moeite, aankan, omdat het resultaat dan heilzamer voor hem kan zijn. We moeten het juiste doen op de juiste tijd. Naar iemand stil en beleefd luisteren is ook een goede dienst.

Soms kan het gebeuren dat een klein licht een grote kamer of situatie verlicht. Een kleine dienst kan heilzaam zijn en helderheid verschaffen temidden van egoïsme en onwetendheid en de kracht van onze liefde doen toenemen.

Krishnamurti heeft gezegd dat meditatie het leeg zijn van het denkvermogen is; gedachte en gevoel verspillen energie, omdat zij zichzelf herhalen en mechanisch zijn. Meditatie is de schoonheid van de stilte. Er is noch een begin noch een einde. Omdat er niets bereikt hoeft te worden, is er geen opeenstapeling, noch verzaking; het is een beweging zonder doel, voorbij tijd en ruimte. Meditatie is tot bloei komen zonder wortels, wat betekent: sterven. De dood is het tot bloei komen van het nieuwe.

Uit: *The Theosophist*, april 2003
Vertaling: EKB

Alleen een spiritueel rijp iemand met diep inzicht
is in staat de ware aard van het eindige
in zijn uniekheid van zijn momentane verschijning
in te zien.

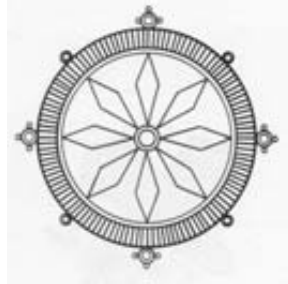
Daarom zijn slechts de grootsten onder ons
in staat de eenvoudige dingen des levens
in hun ware diepte en betekenis te begrijpen.

Lama Govinda

Globalisering en theosofie

– Erna Klaasse-van Maaren

Er is nog geen vaste definitie van globalisering. Een omschrijving van globalisering is ‘het mondiaal dichter bij elkaar komen van verschillende maatschappijen, culturen en economie’. Meestal wordt bij globalisering gedacht aan het markteconomische aspect ervan.

Dat er vele manieren zijn om naar globalisering te kijken, bleek uit het programma in het seizoen 2004/2005 van Loge Utrecht van de Theosofische Vereniging, waarvan hier een korte weergave. Het programma bestond uit lezingen en studieavonden. Twee van de studieavonden werden door de aanwezigen samen ingevuld, de overige studieavonden begonnen met een inleiding.

De eerste lezing werd gegeven door Prof. Dr. Hans Gerding¹. Hij sprak over het Global Consciousness Project, een onderzoeksproject van de Princeton Universiteit. *Het project onderzoekt de theorie dat het menselijke bewustzijn een extern veld kan creëren dat niet detecteerbaar is met behulp van conventionele middelen.*

Het idee is dat het gecombineerde bewustzijnsveld van een groot aantal mensen met vergelijkbare gedachten of gevoelens samen, in tegenstelling tot het veld van een individu, meetbaar is.²

De tweede lezing was een inleiding op vier studieavonden. Hier werd ingegaan op heilige teksten uit verschillende culturen waarbij gewezen werd op de universele grondstructuren. De nadruk lag op het transformerende aspect of de mystieke weg. De mystieke weg werd als universeel verschijnsel in relatie gebracht met globalisering.

Dit artikel komt ook als top-artikel op de website www.theosofie.nl

Het uitgangspunt van een volgende lezing was het boek *'Het Heelheidprincipe'*³ van Anna Lemkow. Hierbij werd holisme als basis genomen voor het zoeken naar universele normen en waarden.

Twee andere lezingen hadden als onderwerp globalisering in biologisch en theosofisch perspectief en meditatie als universeel verschijnsel.

Bij de laatste lezing werden we meegenomen op een reis door *De Mahatma Brieven*⁴, die immers een boodschap voor de gehele mensheid zijn. De mahatma's wijzen herhaaldelijk op de ontwikkeling van de kosmos en de mens en op universele principes.

Tijdens de twee avonden die gezamenlijk werden ingevuld bleek het begrip globalisering veel verschillende gevoelens en ideeën op te roepen bij de deelnemers. Sommigen benadrukten de gevolgen van de vrije markt of vreesden een wereldregering die nooit democratisch zou kunnen zijn. Anderen vonden globalisering een neutraal begrip en zagen het belang om na te denken over het wereldomvattende. Op de tweede studieavond werd de vraag gesteld of globalisering wel een verschijnsel van deze tijd is. Daarover hieronder meer.

We kennen al heel lang veroveringen, kolonisatie, cultuurvermenging, slavernij, de VOC en we hebben ook al zestig jaar de Verenigde Naties. Het lijkt een langdurig en veelomvattend proces, dat versneld wordt door de ontwikkeling van de technologie, de moderne communicatiemiddelen en de media.

In de afgelopen decennia zijn er vele rapporten verschenen die direct of indirect over globalisering gaan. Hieronder een overzicht van een aantal daarvan met enkele citaten.

In het rapport *'De grenzen voorbij'* uit 1991, het vervolg op het rapport van de Club van Rome *'De grenzen aan de groei'* uit 1972, is een paragraaf opgenomen genaamd 'Liefhebben'. Hieruit citeer ik een stuk. *In de moderne samenleving mag over liefde niet hardop worden gesproken, behalve dan in de meest romantische en alledaagse betekenis ervan. Wie mensen oproept om als*

broeders en zusters van elkaar te houden, wordt eerder bespot dan serieus genomen. Het grootste verschil tussen optimisten en pessimisten is hun antwoord op de vraag of mensen in staat zijn gezamenlijk te handelen op basis van liefde. In een samenleving die structureel het individualisme, de wedijver en het cynisme in de mens aanwakkert, zijn de pessimisten in de meerderheid.

Dat pessimisme is, denken wij, het aller-grootste probleem van het huidige sociale systeem; en het is de achterliggende oorzaak van niet-duurzaamheid. Een cultuur die niet in de beste menselijke eigenschappen kan geloven, er niet over kan spreken en ze niet ontwikkelt, lijdt aan een tragische versterking van de informatiestroom. 'Hoe goed kan een samenleving zijn, gezien de aard van de mens?' vroeg psycholoog Abraham Maslow. 'Hoe goed kan een mens zijn, gezien de aard van de samenleving?'

De duurzaamheidsrevolutie moet bovenal een transformatie van de samenleving zijn die eerder het beste dan het slechtste in de mens naar boven brengt, stimuleert en koestert. Veel mensen hebben de noodzaak en de mogelijkheid ertoe ingezien. John Maynard Keynes schreef bijvoorbeeld in 1932:

Het probleem van armoede en gebrek en de economische strijd tussen klassen en volkeren is alleen maar een geweldige warboel, een onnodige en voorbijgaande warboel. De westerse wereld heeft immers reeds de middelen en de techniek – als wij maar de organisatie zouden kunnen creëren om ze te gebruiken – die in staat zijn het grote Economische Probleem, dat nu al onze geestelijke en materiële energie verbruikt, te verkleinen tot iets van het tweede plan... De dag is dus niet ver weg waarop het Economische Probleem een minder belangrijke plaats zal innemen, zoals het behoort, en... ons hart en hoofd in beslag zullen worden genomen... door onze werkelijke problemen – problemen betreffende het leven en de menselijke relaties, de schepping, onze gedragingen en de religie.

Aurelio Peccei, de grote industriële leider die voortdurend schreef over de problemen van groei en grenzen, economie en milieu, hulpbronnen en beheer, kwam steeds weer tot de conclusie dat de oplossingen voor de problemen van de wereld beginnen met een 'nieuw humanisme':

*Het humanisme dat past bij ons tijdperk, moet in de plaats komen van en een geheel andere inhoud geven aan principes en normen die we tot nu toe als onaantastbaar hebben beschouwd, maar die niet meer bruikbaar zijn of niet meer overeenkomen met ons doel; dit humanisme moet ervoor zorgen dat er nieuwe waardensystemen ontstaan die ons innerlijk evenwicht herstellen; het moet nieuwe spirituele, ethische, filosofische, sociale, politieke, esthetische en artistieke motivaties verschaffen om de leegheid van ons leven te vullen. Het moet in staat zijn om ons weer... liefde, vriendschap, begrip, solidariteit, opofferingsgezindheid, levenslustigheid te laten voelen; en het moet ons duidelijk maken dat hoe nauwer deze eigenschappen ons verbinden met andere levensvormen en met onze broeders en zusters overal ter wereld, des te meer wij zullen winnen.*⁵

Er zijn verschillende commissies geweest, waaronder de Onafhankelijke Commissie voor Internationale Ontwikkelingsvraagstukken. Deze commissie is ook bekend als de Commissie Brandt, naar haar voorzitter, Willy Brandt. De commissie bestond uit een unieke verzameling ervaren denkers uit rijke, geïndustrialiseerde landen en arme 'Derdewereldlanden'. Brandts' talent lag in zijn vermogen om een groot bereik van verschillende economische en politieke meningen bijeen te brengen en samen te voegen die, tot dan toe, elkaar als vijandig hadden ervaren. Uit zowel de conclusies als de aanbevelingen van de Commissie Brandt sprak een omvattende visie. Het Rapport uit 1980 was destijds uniek wat betreft de beschrijving van de onontkoombare economische verbondenheid tussen rijke en arme landen.

De commissie Palme inzake Ontwapenings- en Veiligheidsvraagstukken, en de commissie Brundtland inzake Milieu en

Ontwikkeling, vulden het werk aan dat begonnen was door de commissie Brandt en breidden het uit, respectievelijk in de rapporten 'Gemeenschappelijke Veiligheid' (1982) en 'Onze Gezamenlijke Toekomst' (1987)

Brandt nodigde in 1990 de leden van deze verschillende commissies en van de Zuid-Commissie uit (vanaf 1986: doel samenwerking tussen ontwikkelingslanden versterken, voorzitter was Julius Nyerere, Tanzania) om de situatie in de wereld na de Koude Oorlog te bespreken. Dit leidde in 1992 tot de instelling van de Commissie voor Mondiaal Bestuur dat een rapport uitbracht in 1995 'Onze Mondiale Buurt' met daarin aanbevelingen voor meer samenwerking, veiligheid en rechtvaardigheid in de wereld door versterking, democratisering en diversifiëring van de Verenigde Naties.⁶

Nog steeds verschijnen er rapporten van commissies, waaronder het rapport 'A fair globalization – Creating opportunities for all' in februari 2004 van The World Commission on the Social Dimension of Globalization.⁷

Uit deze rapporten blijkt een toegenomen bewustzijn van onderlinge afhankelijkheid, van verbondenheid en zelfs van broederschap. Deze verbondenheid en broederschap zijn terug te vinden in het eerste doeleinde van de Theosofische Vereniging (de doeleinden staan op de omslag van Theosofia) en ook in de gedachte van eenheid. Ik citeer uit de Bowenbrochure.⁸

DE FUNDAMENTELE EENHEID VAN BESTAAN. Deze eenheid is iets heel anders dan de gebruikelijke opvatting van eenheid – bijvoorbeeld wanneer we spreken van een natie of leger als eenheid, of dat de ene planeet verbonden is met een andere door middel van magnetische krachten en dergelijke. Zo is de leer niet. Zij zegt dat het bestaan één is, niet een verzameling van zaken die met elkaar verbonden zijn. Fundamenteel is er één Zijn. Het Zijn heeft twee aspecten, positief en negatief. Het

positieve is Geest of Bewustzijn. Het negatieve is Substantie, het subject van bewustzijn. Dit Zijn is het Absolute in zijn allereerste manifestatie. Omdat het absoluut is, is er niets buiten. Het is Al-Zijn. Het is ondeelbaar, anders zou het niet absoluut zijn. Als er een deel van afgescheiden zou kunnen worden, zou het overblijvende deel niet meer absoluut zijn, omdat er direkt sprake zou zijn van een vergelijking tussen het overblijvende en het afgescheiden deel. Vergelijking is onverenigbaar met enig idee van absoluteheid. Daarom is het duidelijk dat dit fundamentele ene Bestaan of absolute Zijn, de Realiteit moet zijn in elke vorm die er is.

We worden ons dus steeds meer bewust van onze verbondenheid, zoals uit de rapporten blijkt. Een volgende stap voor de mensheid is dat we ons er bewust van worden dat het eigenlijk geen verbondenheid is, maar zoals mevrouw H.P. Blavatsky zegt, een fundamentele eenheid. Anders gezegd: fundamenteel is er één Zijn. Doch het gevoel van verbondenheid zal eerst verder moeten groeien, waarmee het gevoel en idee van afgescheidenheid zal afnemen.

In het eerste citaat ‘Liefhebben’ wordt gesproken over het ontwikkelen van de beste menselijke eigenschappen en een ‘nieuw humanisme’. De hier genoemde eigenschappen zijn nodig voor broederschap en kunnen ontwikkeld worden door gebruik te maken van alle drie de doeleinden van de Theosofische Vereniging. Dat wat Keynes ‘onze werkelijke problemen’ noemt, komt tot uitdrukking in deze drie doeleinden.

Mahatma Gandhi zei: ‘Wij moeten de verandering zijn die we in de wereld willen zien’.

In ‘*De sleutel tot theosofie*’⁹ zegt Blavatsky bijvoorbeeld dat altruïsme een integrerend deel is van zelfontwikkeling. In ‘*De stem van de stilte*’¹⁰ lezen we (fragment II, de twee paden) ‘Om Nirvana te bereiken moet men zelfkennis bereiken, en zelfkennis is het kind van liefdevolle daden.’ (136) en ‘Leven voor het welzijn van de mens-

heid is de eerste stap. De zes verheven deugden beoefenen is de tweede.’ (144).

Uit het bovenstaande blijkt dat globalisering bij het individu begint. Wij moeten ons, individuen, dus ontwikkelen om de mogelijk negatieve kanten van globalisering op te heffen en te voorkomen en de positieve kanten (meer) te laten ontstaan. Hierbij zijn volgens de theosofie zelfkennis en altruïsme nodig. We kunnen dit bereiken door de drie doeleinden te bestuderen en uit te voeren. De Theosofische Vereniging kent vele boeken die daarbij kunnen helpen, maar ook daarbuiten is veel te vinden. Vervolgens moeten we natuurlijk vooral niet vergeten het in ons dagelijks leven toe te passen, wat ons zeker ook verder zal helpen ons te ontwikkelen.

Bronvermelding

1. Prof. Dr. Hans Gerding is bijzonder hoogleraar metafysica in de geest van de theosofie aan de faculteit van de wijsbegeerte van de Universiteit Leiden en tevens directeur van het Parapsychologisch Instituut in Utrecht.
2. Wikipedia de vrije encyclopedie op het web: [Http://nl.wikipedia.org/wiki/Global_Consciousness_Project](http://nl.wikipedia.org/wiki/Global_Consciousness_Project)
Ook te raadplegen hierover is de site van het project zelf: <http://noosphere.princeton.edu>
3. Anna Lemkow, *Het heilheidsprincipe*. Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland, 1993.
4. *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett*, samengesteld door A. Trevor Barker. Theosophical University Press, Den Haag.
5. Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows en Jørgen Randers, *De grenzen voorbij*. Een wereldwijde catastrofe of een duurzame wereld. p. 249-250. Uitgeverij Het spectrum, 1992.
6. Alexander Douwes Dekker, *Willy Brandt – een van de groten der aarde*: artikel in Share Nederland nummer 1 – Januari/februari 2003.
7. [Http://www.ilo.org/public/english/faithglobalization/report/index.htm](http://www.ilo.org/public/english/faithglobalization/report/index.htm)
8. Robert Bowen, *Madame Blavatsky over de studie van theosofie*, p.7. Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland, 1990.
9. H.P. Blavatsky, *De sleutel tot theosofie*. p.185, 5B. J. Couvreur, Den Haag
10. H.P. Blavatsky, *De stem van de stilte*. Gezamenlijke uitgave van Stichting Theosofie/Theosofische Stichting H.P. Blavatsky/Theosofische Vereniging in Nederland, 1982.

Mevrouw P.C. Meuleman- van Ginkel

Op de foto: W.B. Fricke en mevrouw P.C. Meuleman-van Ginkel, de 'vader' en 'moeder' van de TVN.

Mevrouw Meuleman was 'de ziel van het hoofdkwartier'. Haar toewijding was onbaatzuchtig en haar charisma van grote betekenis.

In een beschrijving van de geschiedenis van de TVN dient niet alleen aan de heer Fricke, maar ook aan mevr. Meuleman in het bijzonder aandacht te worden besteed. Mevr. Petronella ('Piet') Catharina Meuleman-van Ginkel werd op 21 mei 1841 te Rijswijk geboren; zij overleed te Amsterdam op 23 oktober 1902. Haar echtgenoot, Evert Meuleman, werd te Zwolle geboren op 17 juli 1838 en overleed te 's-Gravenhage op 5 maart 1913.

Op een bruiloft te Zwolle maakte mej. van Ginkel kennis met de heer Meuleman, die in Zwolle een smederij had. De kennismaking leidde tot een huwelijk op 13 april 1864. Later deed de heer Meuleman de smederij aan de kant, werd machinist bij een binnenlandse rederij en ten slotte machinist op een fabriek te Vlaardingen. Zijn vrouw hield pension in hun huis in Vlaardingen. Ook werkte zij mee aan seances, die wekelijks werden gehouden bij een familie aan huis.

Zoals eerder beschreven vestigden de heer en mevrouw Meuleman zich in 1889 te Amsterdam, waar mevr. Meuleman evenals in Vlaardingen deelnam aan seances van een groepje personen waarvan ook de heer H.P.H. Wierts van Coehoorn - particulier secretaris van de heer Fricke - deel uitmaakte. In het laatst van 1890 werd mej. J. Stout - de onderwijzeres die mevr. Meuleman wist te bewegen naar Amsterdam te komen - benoemd tot hoofd van een

Fröbelschool die te Amsterdam in 1890 door de heer Fricke was gesticht; in 1891 trouwde mej. Stout met de heer Wierts van Coehoorn, waarna zij beiden in de school gingen wonen. (Voor gegevens betreffende deze school zij verwezen naar hoofdstuk 23: 'De Vereniging 0 & 0').

Mevr. Petronella C. Meuleman - die zichzelf 'Piet' noemde - werd wel de 'Moeder' van de Vereniging genoemd, zoals later van 'Vader Fricke' werd gesproken. Ofschoon zij niet had gestudeerd - voor haar huwelijk was zij huishoudster geweest - drukte zij haar stempel op de Vereniging. Zij was de ziel van het hoofdkwartier. Zo nu en dan trad zij dominant op, maar haar toewijding was onbaatzuchtig en haar charisma van grote betekenis. Tegenwoordig wordt, om belangrijke besluiten te nemen, vaak urenlang vergaderd. Mevrouw Meuleman deed dat anders. Er was op 12 april 1897 een vergadering te Amsterdam: zestien leden waren aanwezig. Mevr. Meuleman stond op en zei: 'Het is nu tijd om een afdeling te vormen. Een afdeling moet uit tenminste zeven loges bestaan; als wij die niet hebben moeten we ze maken. Er zijn er vijf; ik stel voor er nog twee te vormen uit de bestaande centra. Machtigt de vergadering ons deze zaak in orde te brengen? Ja? Goed, dan is de afdeling gevormd.' Mogelijk kunnen de volgende fragmenten (enigszins aangepast) iets weergeven van het optreden en de betekenis van mevr.

Meuleman (en van de heer Fricke) in nu reeds lang vervlogen jaren. In *Theosophia* van april 1931 (een 'In memoriam'-nummer na het overlijden van de heer Fricke) kunnen we in een bijdrage van mevr. W.A.L. Ros-Vrijman lezen:

Vierendertig jaar geleden op een avond in de maand maart de grote, holle, lege zaal van Diligentia. Op het podium een lange, deftige, groene tafel en daarachter een man en een vrouw. In de zaal tien mensen in nieuwsgierige afwachting der komende dingen. Aangekondigd was een voordracht door de heer Fricke over: 'Wat is theosofie?' De vrouw stond op en opende de bijeenkomst. Zij had een rijzige, zware gestalte, een merkwaardig, markant hoofd, heldere, doordringend blauwe ogen en de fraaist denkbare handen. Zij sprak met grote waardigheid en leidde haar medewerker en vriend in. De heer Fricke hield zijn voordracht en terwijl hij sprak kwam er antwoord na antwoord op de verwarde en als het ware over elkaar tuimelende vragen in ons zoekend verstand; werd gordijn na gordijn opzij geschoven, om een Licht door te laten, dat ons sinds dat merkwaardig ogenblik nooit meer verlaten heeft. Die avond werden wij lid van de Theosofische Vereniging.

Er zijn twee eigenschappen, die voor mij in de figuur van de heer Fricke het sterkst spreken, namelijk trouw en toewijding. Trouw aan de

zaak, die hij gedurende veertig jaar onafgebroken diende, waaraan hij alles gaf wat hij bezat: zijn persoon, zijn werkracht, zijn fortuin. En dit niet aarzelend, of half; neen, volledig en geheel zonder enige terughouding of bedenking. Wanneer ik terugdenk aan het hoofdkwartier, Amsteldijk 76, nu meer dan dertig jaar geleden, dan rijst voor mijn geest het beeld op van de zondagse koffietafel, waaraan allen werden genodigd, die elke zondag weer, gedurende vele jaren naar dat hoofdkwartier kwamen om lering te ontvangen en voorbereid te worden op het werk dat ons later wachtte. Aan het hoofd van de tafel mevr. Meuleman, aan haar rechterzijde de heer Fricke, aan haar linkerzijde mevr. Windust. Dit driemanschap was de hoeksteen van het fundament der Nederlandse afdeling, waaromheen de andere leden van het hoofdkwartier zich schaarden. Daar hebben wij de heer Fricke leren kennen in al de intimiteit van het huiselijk leven en daar hebben wij hem leren liefhebben. Die zondagse koffietafel aan de Amsteldijk was voor hem altijd het hoogtepunt van de gehele week, zoals hij mij vaak verzekerde, want daar was 'Piet' steeds op haar best! Daar hebben wij, oudere leden van de afdeling, niet alleen ontzaglijk veel geleerd, maar ook leren begrijpen (zoals dat later eigenlijk niet meer mogelijk was), aan welke geweldige moeilijkheden deze mensen het hoofd moesten bieden om de theosofie in ons land ingang te doen vinden.

Dat het hoofdkwartier aan de Amsteldijk in latere jaren naar de Tolstraat werd verplaatst was kennelijk voorbeschikt. Immers: op zekere dag zei mevr. Meuleman tegen de heer Wierts van Coehoorn: 'Coehoorn wil jij eens gaan naar de Tolstraat? Daar staat een loods van de beeldhouwers Van den Bossche en Crefeld. Vraag eens wanneer ik kan komen om mijn hand te laten boetseren. Ik wil die aan Mister Fricke cadeau geven. Maar niets vertellen; het is een verrassing.'

Het kunstwerk werd gemaakt en thuis bezorgd bij mevr. Meuleman. 'Vader Fricke' vond het geschenk wel wat duur (de prijs was 25 gulden en de hand werd uit de kas van de Vereniging betaald) maar hij wilde hem later voor geen geld missen. Die hand, geboetseerd in een loods waar nu de voormalige Tempel en het hoofdkantoor staan, is het symbool geweest om de aandacht op de grond voor deze gebouwen te vestigen, toen de eigenaar die te koop aanbood.

Het is uitzonderlijk dat mevr. Meuleman zo'n onvergetelijke indruk op de leden van de Vereniging heeft gemaakt, ofschoon zij slechts van 1891 tot 1902 theosofe is geweest. De heer Fricke daarentegen heeft zich tot 1931 voor de Vereniging verdienstelijk kunnen maken - een aanzienlijk langere periode. Mevr. Meuleman overleed op 23 oktober 1902. Tweeëndertig leden van de Vereniging en een aantal leden van de Duitse

Afdeling waren bij de crematie in Hamburg aanwezig.

Zowel de heer Fricke als mevr. Meuleman waren zoekers naar spirituele waarheid in een tijd (de tweede helft van de negentiende eeuw) waarin het spiritisme grote opgang maakte, eerst in Amerika, later in Europa (vooral in Frankrijk). In dit opzicht lijken zij op mevr. Blavatsky en kolonel Olcott, die in Amerika een soortgelijke weg hebben afgelegd. De destijds aanwezige belangstelling voor het spiritisme, dat overigens al in de oudheid bekend was, kan worden gezien als een reactie op het materialistische en rationalistische denken aan het eind van de negentiende eeuw.

Zo heeft ook de bekende staatsman en dichter Pieter Jelles Troelstra (1860-1930) zich blijkens zijn memoires in het spiritisme verdiept. Toen hij in Amsterdam woonde, had hij gedurende een korte periode - waarschijnlijk in het jaar 1905 - een secretaris, de onderwijzer Jan de Jager (1879-1950), die hem 'meer ernstige belangstelling' voor het spiritisme wist bij te brengen. Desondanks weigerde Troelstra (die verscheidene seances bijwoonde) 'geloof te hechten aan manifestaties van geesten en andere spiritistische verschijnselen, waarvan ik de materiële grondslag niet vermocht te ontdekken'.

Jan de Jager was verscheidene jaren theosoof, gedurende welke periode is niet bekend. In ieder geval schreef hij in de jaren 1907 t/m 1919 verschei-

dene artikelen in het tijdschrift Theosofia, waarvan hij enige tijd redacteur was. Verder schreef De Jager (meestal niet in Theosofia) onder meer over religieus-socialisme, filosofie, pedagogie en geschiedenis. Hij was een van degenen die na een aantal jaren het spiritisme achter zich lieten.

Ondanks het omstreeks 1900 overheersende materialisme en rationalisme zochten destijds velen naar aantoonbare bewijzen door middel van seances voor het bestaan van 'het leven na de dood'. In feite eveneens een rationele methode, maar men kon kennelijk niet berusten in het platte materialisme dat opgeld deed. Vandaar de belangstelling van mevr. Blavatsky en kolonel Olcott voor spiritistische verschijnselen. Zij waren echter vóór 1875 (maar ook daarna) bovenal zoekers naar het spirituele (spiritueel in de werkelijke betekenis van het woord). Hoewel Olcott en Blavatsky het aanvankelijk voor de spiritisten opnamen - die vaak ten onrechte van bedrog werden beschuldigd - kwamen zij toch tot de conclusie dat aan spiritistische activiteiten grote gevaren zijn verbonden en dat spiritistisch onderzoek bovendien weinig gegevens oplevert over toestanden na de dood. Mevr. Blavatsky was zonder twijfel paranormaal uitzonderlijk begaafd; ook mevr. Meuleman beschikte over mediamieke vermogens, maar beiden hebben zich na het ontstaan van de Theosofische Vereniging van het spiritisme afgewend. Ook later heeft de Ver-

eniging zich niet met spiritistische activiteiten ingelaten. Verscheidene voormalige spiritisten uit de beginperiode van de Vereniging hebben overigens wel moeite gehad met de overgang naar theosofie. Zij moesten zich voortaan beperken tot het bestuderen van theosofie en het aanhoren van voordrachten.

Gedurende zijn laatste levensjaren woonde de heer Fricke in 'Quisiana' (Hier geneest men), een huisje in Laren. Vaak wandelde hij door de vele schilderachtige bospaadjes in de omtrek van Laren en Blaricum. Weer of geen weer, Fricke trok er tweemaal daags op uit. 's Zomers alleen met stok en hoed, 's winters met zijn alom bekende Russische muts, meestal vergezeld door mej. A. de Graaff of mevr. A. van der Meulen, die hem tot zijn overlijden (aan een hartkwaal) verzorgden. Als het regende had Fricke geen paraplu nodig, maar stapte hij stevig voort, soms dwars door plassen heen als het hem om een kortere weg te doen was. Bij zachter weer werd menige beschouwing ten beste gegeven. Of hij zong een oud Frans liedje uit volle borst op de maat van het lopen - herinnerend aan de tijd die hij op de Militaire Academie had doorgebracht.

'Vader Fricke' overleed op 15 maart 1931. Bij de crematie op 'Westerveld' volgde een stoet van meer dan 300 personen de opgaande slingerweg naar het crematorium. Uiteraard waren er verscheidene

W i e w a s . . .

sprekers, onder wie de heer J. Kruisheer. Terecht herdacht deze de heer Fricke en mevr. Meuleman als de stichters van de TVNA, ook al was aan deze Vereniging het een en ander vooraf gegaan. Daarna sprak de heer J.F. Duwaer uit Amsterdam namens de Nationale Raad van de Internationale Orde der Gemengde Vrijmet-

selarij 'Le Droit Humain'. Hij merkte onder meer op, dat de heer Fricke voorzittend-meester was van de Amsterdamse vrijmetselaarsloge, en later lid van de Nationale Raad van de Orde. 'Zeer velen hebben hem veel te danken!'

Het hierboven weergegeven stuk is hoofdstuk 10: Mevrouw P.C. Meuleman- van Ginkel uit

het boek '*... een kern van broederschap ...*'; *100 jaar Theosofische Vereniging in Nederland, 1897-1997*, geschreven door Ruud Jansen, die op 17 april 2006 op 79-jarige leeftijd te Amsterdam overleed.

Uniekheid in tijd en uitdrukking is de waarde van vorm.
Deze is waardevol omdat hij vergankelijk is als een
bloem die bloeit en verwelkt,
maar die niettemin het eeuwige karakter van alle
bloemen en van al het leven tot uitdrukking brengt.
Het is de waarde van het moment,
waarin de tijdloze eeuwigheid aanwezig is.
Het is de waarde van de individuele vorm,
waarin het oneindige wordt geopenbaard.

Lama Anagarika Govinda

Theosofie Wereldwijd

Rusland

In het Nekrasov Museum in St. Petersburg werd een tentoonstelling gehouden ter ere van H.P. Blavatsky. Oorspronkelijk was deze gepland van 5 april tot 10 mei 2006, maar vanwege de grote belangstelling werd de tentoonstelling verlengd tot 10 juni. Er waren foto's, boeken, postzegels, reproducties van brieven van de Meesters en andere gedenkwaardigheden op de tentoonstelling die zowel HPB als de Theosophical Society herdacht. Men trof er zowel portretten van alle Presidenten van de Society aan als ook portretten van belangrijke Russische en internationale theosofen. Er was een tentoonstellingsboek met levensbeschrijvingen van HPB en de Presidenten van de Society en een artikel van HPB over 'Het oorspronkelijk programma van de Theosophical Society.' De openingsplechtigheid werd goed bezocht, ook door een aantal jonge mensen en er waren toespraken o.a. Van de heer Konstantin Zaitzev van de groep uit Moskou. De toespraken benadrukten de bijzondere bijdrage van H.P. Blavatsky aan de wereld en de men sprak de wens uit dat de T.S. in St. Petersburg weer zou herleven.

Spanje

De Iberische Theosofische ontmoeting vond plaats van 13 tot 16 april in een klooster bij Madrid en had als thema 'Het ontwaken'. Er waren 75 mensen aanwezig, waaronder 14 uit Portugal. De voorzitter van de Spaanse Afdeling de heer José Tarragó verwelkomde ieder en introduceerde het thema met vragen als: 'waarom moeten we ontwaken?' en 'waaruit moeten we ontwaken?' Er werden lezingen gehouden door 7 deelnemers.

Ierland

De eerste conventie van 'geheel Ierland' werd op 3 juni 2006 gehouden. Er waren vertegenwoordigers uit Limerick, Dublin en Belfast. Het werd ervaren als een bemoedigende gebeurtenis. Marie Harkness, voorzitter en vice-voorzitter Derry McGrath die deze bijeenkomst hadden georganiseerd, lazen veel steunbetuigingen voor o.a. van de internationaal president Radha Burnier, de internationaal vice-president John Algeo en van vele andere landen en personen. Deze werden erg gewaardeerd en zij herinnerden de aanwezigen er aan, dat zij als werkers voor hetzelfde doel allemaal op een speciale

manier met elkaar verbonden waren.

De heer McGrath hield een lezing over 'Het onderzoek naar de symbolen van het lijdensverhaal.'

Het is een harmonieuze dag geworden – vriendschappen werden gesloten en er werd een goede fundering gelegd voor meer vertrouwen en bereidheid om voor de Theosofie in heel Ierland samen te werken.

Lezingen

Mevr. Mary Anderson, internationaal secretaris heeft veel lezingen gegeven in Zuid-Amerika o.a. in Brazilië en Uruguay, Argentinië, Chili, Bolivia en Colombia. Zij werd vergezeld door mevr. Terezinha Kind, voorzitter van de Inter-Amerikaanse Federatie. Mevr. Trân-Thi-Kim-Diêu, voorzitter van de Europese Federatie, organiseerde een seminar in Turijn (Italië). Er waren ongeveer vijftig deelnemers. Zij was ook voorzitter van seminars in Brussel en Geneve en op deze manier probeerde zij de TS te versterken. Ook de School of the Wisdom in Naarden was zeer geslaagd. (zie elders in *Theosofia*).

Uit: *The Theosophist* juni en juli 2006

V e r e n i g i n g s n i e u w s

Zomerschool Pays Latins “Vrede, het in harmonie brengen van hemel en aarde”. Naarden, 15-20 augustus 2006

In tegenwoordigheid van Radha Burnier, de internationale presidente van de Theosophical Society, werd in Naarden de zomerschool van de Pays Latins gehouden, dit keer georganiseerd door de Italiaanse afdeling. Er was hier, in een bijzonder goede sfeer, een hechte groep van spiritueel levende mensen aan het werk, uit onder meer Frankrijk, Italië, Nederland, Portugal en het Verenigd Koninkrijk! Kim- Dieu (European Federation Theosophical Society) verzorgde workshops over het Chinese denken (I- King, Lao- Tzu en de analecten, Confucius). Ondergetekende kon aanwezig zijn bij twee van de drie inleidingen van Radha Burnier. Hieronder enkele aantekeningen.

Er zijn verschillende interpretaties van “hemel”: 1) het paradijs, de plezierige plaats waar men volgens de religies naartoe gaat als men volgens de normen “goed” heeft geleefd; 2) een niet reële voorstellings- wereld van rust; 3) een staat van vrede, harmonie, schoonheid en spiritueel geluk

waar de wetten van het universum regeren. Volgens de Mahatma's is er slechts één wet der wetten: die van harmonie. J. Krishnamurti sprak over de diepe en ware staat van absolute harmonie en innerlijke vrede, waar “het universum mediteert”.

Ook over “aarde” zijn verschillende meningen. We moeten een onderscheid maken tussen “aarde” en “wereld”. De aarde is op zichzelf prachtig en volmaakt in harmonie, in al zijn verscheidenheid. Door menselijke activiteit heeft de planeet, of de wereld (= volgens H.P. Blavatsky: de mens, levend in zijn persoonlijke aard, ER) echter veel te lijden. Mensen lijken van vernietiging te houden, wat een gif in het denken is. Krishnamurti gaf al aan dat het geweld zich dáár bevindt en dat het zich uit in afgescheiden denken (ik ben een christen, hindoe, moslim, blanke, etc. en jij niet), in gehoorzamen uit angst, in het volgen van autoriteit. Met andere woorden: de mens blijft opgesloten in zijn kleine lege nietige zelf, voelt zich leeg en gefrustreerd, wil méér en zoekt dat onder meer in het verwerven van bezittingen. Natuurlijk moeten we overleven, maar dit egoïsme moe-

Agenda Nederland

oktober 2006

14 Studiegroep
'Mahatmabrieven'

november 2006

11 ledendag te Naarden,
thema: “Leven en sterven”
18 studiegroep 'Geheime
Leer'

december 2006

16 studiegroep
'Mahatmabrieven'

januari 2007

20 studiegroep 'Geheime
Leer'

februari 2007

17 studiegroep
'Mahatmabrieven'

maart 2007

17 studiegroep 'Geheime
Leer'

april 2007

14 studiegroep
'Mahatmabrieven'

mei 2007

19 studiegroep 'Geheime
Leer'

*Voor nadere inlichtingen over
genoemde activiteiten kunt u
contact opnemen met de T.V.N.:
020-6765672.*

V e r e n i g i n g s n i e u w s

ten we overstijgen! (Radha verwees in dit verband naar de film *The Inconvenient Truth*, een aanrader.) Hoe we dit moeten doen, lezen we in *Aan de voeten van de meester*, waarin benadrukt wordt dat, van alle kwalificaties, liefde het belangrijkste is. En dan gaat het om de liefde zonder egoïsme en bezitsdrang, niet zoals de liefde van het echtpaar met twee papegaaien in een kooi die, toen er gevraagd werd waarom deze prachtige wezens niet in vrijheid mochten leven, zeiden: "Maar we hóuden van ze!" Het gaat niet om de liefde voor de mensheid die concentratiekampen instelt. Het gaat niet om het dwingen van anderen uit liefde en "voor hun bestwil". De meesters zeiden altijd "We adviseren, maar bevelen niet." Ze gaven aan dat we onder de oppervlakte van de schijn moeten kijken en de schoonheid daarónder moeten zoeken. Op het moment dat je déntk aan liefde, vreugde en vriendelijkheid, is het dat in feite niet, want het is iets wat vanzelfsprekend vloeit. Ware liefde brengt het goede óveral naar boven en heeft geen voorwerp van affectie nodig.

Net zoals Einstein eerst wiskunde moest leren voordat hij zijn genialiteit ten volle tot uitdrukking kon brengen, net zo kunnen wij die liefde in kleine stappen in praktijk gaan brengen: maak korte metten met ruwheid en onverschilligheid; koester geen wrok, maar besef dat "verkeerde" handelingen voortkomen uit onwetendheid en wees daarom begripvol en zonder oordeel; richt je hart vol goede wil naar de wereld en elimineer negatieve gevoelens die de harmonie keer op keer doorbreken. Niet- liefdevolle gevoelens zijn als een hongerige wolf die het goede geheel verslinden. Liefde is als zonneschijn: het brengt overal het beste naar boven.

Els Rijnaker

Najaarsdag TVN te Naarden op zaterdag 11-11-2006 thema: "Leven en sterven"

Om u vast "op te warmen" over dit onderwerp volgt onderstaand een inleiding. Wij hopen u op die dag in groten getale te ontmoeten!

Groepsfoto zomerschool

Agenda buitenland

oktober 2006

14-21 European School of Theosophy "Cracking the Esoteric Code" in Athene, met J. Algeo en E. Sahtouris

juli 2007

14-18 100-jarig bestaan Finse afdeling en Europees Congres in Helsinki: "Compassion - the Basis of Peace and Understanding". Eregast is Internationaal Presidente Radha Burnier. Sprekers uit diverse landen.

School of the Wisdom Adyar en 131e internationale conventie (alleen voor leden):

november 2006

6 t/m 17 'Spirituality in English Literature', Director: *Prof. R. C. Tampi*
20 nov t/m 1 dec 2006 'Spirituality in Spanish Literature', Director: *Mrs. Dolores Gago*

december 2006

4 t/m 15 'Spirituality in Marathi Literature', Director: *Dr. Satish Inamdar*
26 t/m 31 131ste internationale conventie

januari / februari 2007

4 jan t/m 5 feb 'New Insights into the Yoga Sutras', Director: *Dr. Ravi Ravindra*

Voor nadere inlichtingen over genoemde activiteiten kunt u contact opnemen met de T.V.N.: 020-6765672.

V e r e n i g i n g s n i e u w s

LEVEN

De mens heeft zich altijd afgevraagd wat leven is en wat het doel van het leven is. Dat betekent dat hij op zoek ging naar de eigenschappen van het leven.

In de materialistische visie wordt dikwijls aangenomen dat leven iets is wat steeds opnieuw ontstaat. Bij de geboorte van een mens begint het leven. Het nieuwe leven moet in stand worden gehouden door het te voeden en in conditie te houden en tot volwassenheid te laten groeien. Indien dit niet gebeurt, sterft deze mens en gaat dood. De materialistische opvatting over leven is dat het leven eenmalig is en nu in het heden geleefd moet worden.

Kenmerken van leven:

Indien wij naar levende wezens kijken, zien wij dat het leven gekenmerkt wordt door beweging. Een levend wezen heeft het vermogen zichzelf te bewegen en onafhankelijk van anderen zich in beweging te houden. De denkende mens zou echter ook tot de volgende conclusie kunnen komen: als een wezen de beschreven eigenschappen heeft van "het zelf in beweging zijn", dan zou dit niet alleen voor menselijke wezens gelden, maar ook voor dieren, planten en mineralen. In de *Mahatma Brieven* lezen wij dat beweging een wijze van bestaan is die noodzakelijkerwijze uit de essentie van de stof voortvloeit; dat de stof beweegt door haar bijzondere krachten; dat haar beweging te danken is aan de kracht die eigen is aan de stof.

Theosofische visie op het

leven:

In de theosofie bestaat de grondstelling dat er een leidend bewustzijn achter het leven werkzaam is dat zich manifesteert in alle vormen die wij kunnen waarnemen. Bewustzijn is alomtegenwoordig en ligt ten grondslag aan de stof. Het bewustzijn doet een wezen leven en heeft een lichaam nodig om zich op het uiterlijke gebied te manifesteren en ervaringen op te doen. Hieruit volgt dat de mens een samengesteld wezen is, bestaande niet alleen uit een stoffelijk lichaam, maar ook uit een geestelijk gedeelte. De mens is een geestelijk wezen dat ervaring opdoet door zich uit te drukken in een stoffelijk lichaam. Er is een innerlijke drang van het bewustzijn zich te ontplooien in een lichaam, in de stof. Het levensdoel van de mens zou je dan ook als volgt kunnen omschrijven: het menselijk bewustzijn doet nieuwe ervaringen op in het huidige leven en daardoor kan zijn bewustzijn, het inzicht van wat het leven inhoudt, zich verder ontwikkelen.

STERVEN

In de materialistische visie is het sterven eenmalig, net als het leven. Bij het sterven komt er een einde aan dit leven. Bij de dood valt het lichaam uiteen in zijn oerbestanddelen. Er is niets meer over van het leven.

Theosofische visie op het sterven:

Wat gebeurt er volgens de theosofische inzichten bij het sterven? Zoals eerder beschreven, is de mens een samengesteld wezen bestaande uit een

1) geestelijk gedeelte, ook wel genoemd het Hoger Zelf of de individualiteit, dat blijvend en onvergankelijk is en 2) een niet-geestelijk gedeelte, ook wel genoemd het lager zelf of de persoonlijkheid dat niet blijvend maar sterfelijk is en bij de dood uiteenvalt.

In deze visie blijft een geestelijk aspect van de mens over dat zich opnieuw zal manifesteren. Het sterven wordt dan ook gezien als het een inrollen van het bewustzijn: het bewustzijn trekt zich terug, wikkelt zich in. Bij de geboorte is dit een tegengesteld proces: het bewustzijn wikkelt zich uit, doet nieuwe ervaringen op en groeit tot volwassenheid.

Wanneer de mens sterft trekt het voorafgaande leven in een flits aan hem voorbij. Deze mens ziet de rechtvaardiging van zijn afgelopen leven, over zowel de goede als slechte tijden die men in het afgelopen leven heeft gehad. Vervolgens zal deze stervende mens de laatste verbindingen met het stoffelijk lichaam loslaten en naar een andere bestaansvorm overgaan.

Mevrouw Blavatsky zegt hierover onder meer het volgende: Als het sterven komt, dan is zij bevrijd van de sfeer van tijd en ruimte en keert terug naar haar vroegere hemelse woonplaats, in de gemeenschap met zichzelf. Dan, na een periode van rust, wordt zij, verfrist en tot krachten gekomen, weer gegrepen door het verlangen naar verdere beproevingen, het opdoen van verdere kennis van het universum en het gezelschap van vroegere vrienden. Het zoekt

opnieuw een lichaam uit en brengt dit tot leven, tot zelfbeweging, als hulpmiddel voor communicatie met andere mensen en wezens.

In de theosofie gaat men er vanuit dat het leven eeuwig is. Er is geen begin en geen eind. Sterven is dan ook een betrekkelijk begrip. Het sterven is het terugtrekken van een bewustzijn naar meer innerlijke gebieden. Het bewustzijn zal zich in de toekomst opnieuw uitdrukken in een nieuw lichaam, om zich te manifesteren, communicatie aan te gaan met anderen, ervaringen op te doen en om de mogelijkheid te hebben te groeien.

In het tweede hoofdstuk van de *Bhagavad Gita* leert Krishna aan Arjuna, die in feite de zoekende mens is, over het begrip "Nimmer was ik niet", dat alles is en altijd zal blijven bestaan. Dit is ware onsterfelijkheid en staat tegenover het materiële uitgangspunt dat alles vergankelijk is en bij het sterven het leven op zou houden te bestaan. In dit hoofdstuk wordt tevens gesproken over het grenzeloze waaruit alles voortvloeit. Dit komt overeen met de eerste grondstelling uit *De Geheime Leer* van mevrouw Blavatsky, waarin o.a. grenzeloosheid en oneindigheid beschreven wordt, beginselen die aan alles wat bestaat ten grondslag liggen.

Leven en dood zijn dan ook twee facetten van het zelfde die je kunt vergelijken met wakker zijn en slapen. Steeds opnieuw zullen wij na het sterven een rustperiode tegemoet gaan en, zodra deze voorbij, is de drang hebben om opnieuw

ervaringen op te doen in een nieuw leven, door geboren te worden in een geschikt lichaam.

Johan van der Poll

'Zoeken naar Harmonie' Natuur en spiritualiteit in het werk van Henri Verstijnen (1882-1940)

Hieronder volgt een persbericht, onder verwijzing naar de oproep in het Verenigingsnieuws van Theosofia I van 2004: "Gezocht: werk van Henri Verstijnen (1882-1940), kunstenaar en theosoof".

Tentoonstelling

Drents Museum, Assen: 7 november 2006 t/m 28 januari 2007

Museum Mesdag, Den Haag: 25 februari t/m 21 mei 2007

Henri Verstijnen genoot tijdens zijn leven een grote populariteit als dierkarikaturist, illustrator en beeldend kunstenaar. Na zijn dood in 1940 is zijn oeuvre, dat opviel door fijngevoelige typering en technische experimenten, in vergetelheid geraakt. Verstilde beelden van planten, dieren en de wereld onder water kregen in het werk van Verstijnen een diepere betekenis. Maar de dierenwereld diende soms ook om de mens een satyrische spiegel voor te houden.

Een tentoonstelling, die van 07/11/2006 tot 28/01/2007 te zien is in het Drents Museum in Assen en van 25/02 tot 21/05/2007 in Museum Mesdag in Den Haag, biedt het eerste overzicht van Verstijnen's oeuvre sinds de Tweede

Wereldoorlog. Het geeft de aanzet tot een herwaardering van zijn werk, dat als typerend voor Nederlandse kunst tijdens het interbellum kan worden beschouwd. Te zien zijn schilderijen, pastels, aquarellen, grafiek, commerciële ontwerpen en ceramiek. Een groot deel van de getoonde werken is afkomstig uit particulier bezit en werd niet eerder aan het publiek getoond. Tevens geven foto's, brieven en andere persoonlijke documenten uit het familiearchief Verstijnen een beeld van het artistieke en persoonlijke leven van de kunstenaar.

H.C.G.M. Verstijnen werd geboren op 9 juli 1882 te Soekaboemi (Java), waar zijn vader als chef van het kadaster werkzaam was. In 1892 kwam hij met zijn ouders naar Nederland, om vervolgens rond 1900 tekenlessen aan de academie te Arnhem te volgen. Hierna zou hij zijn artistiek talent als autodidact verrijken. Door zijn jeugd in Indië voelde hij zich sterk aangetrokken tot Oosterse kunst. Vaak maakte hij schetsen in dieren tuinen. Zijn gehele latere loopbaan zou hij zich toeleggen op het weergeven van de dierenwereld, die hem bijna menselijk aandeed.

Verstijnen was aanvankelijk werkzaam als vaasontwerper voor de fabriek E. Estié & Co te Gouda. In 1901 reisde hij door Duitsland en Oostenrijk, wanhopig op zoek naar de vaste baan, die hem in staat zou stellen met zijn verloofde, Celine Kock, te trouwen. Hij werd aangenomen als modelleur bij de fabriek Ernst Wahliss in Turn-Teplitz, die luxe Jugendstil

V e r e n i g i n g s n i e u w s

keramiek en glas produceerde. Eenmaal getrouwd, vestigden Verstijnen en zijn vrouw zich in Maastricht, waar hij tot ca. 1931 als decorontwerper werkzaam was voor de Société Céramique.

Daarnaast illustreerde Verstijnen de rijmen van de bekende taalcriticus Charivarius in *De Groene Amsterdammer* met karikaturen van 'menselijke' dieren, waarmee hij grote bekendheid verkreeg. Door menselijke zwakheden, ijdelheid en ambities in de dierenwereld te typeren, werd de toeschouwer gedwongen tot zelfreflectie.

Net als veel van zijn tijdgenoten voelde Verstijnen zich aangetrokken tot de op Oosterse denkbeelden gebaseerde, spirituele levensvisie van de Theosofische Vereniging, waarvan hij in 1910 lid werd. In zijn werk is deze inspiratie terug te vinden in verstilde beelden van boeddha's, lotusbloemen en witte pauwen, 'gedachtenvormen' en religieus getinte voorstellingen. Ook in zijn vele gedichten en brieven gaf hij blijk van een bijzondere levenshouding.

In 1918 verhuisde Verstijnen met zijn gezin naar Den Haag, waar hij toetrad tot de Haagse Kunstkring en het Schilderkundig Genootschap Pulchri Studio. Hij exposeerde zijn vrije werk in olieverf, pastel en grafiek. Als onderwerp koos hij bloemen, vogels en andere, veelal exotische dieren in hun natuurlijke omgeving. Met name apen, tijgers, reigers, uilen, bloeiende cactussen en onderwatertaferelen zijn terugkerende thema's. Stilistisch geeft dit

werk blijk van de naweeën van het fin-de-siècle, waaronder invloeden van Japonisme, Art Nouveau, Symbolisme en het werk van tijdgenoten: Theo van Hoytema, J. Jesserun de Mesquita, G.W. Dijsselhof en Jan Toorop. Verstijnen experimenteerde met weinig bekende krabtechnieken en nieuwe grafische procédés en kwam zo tot een eigen, geheime methode, die hij 'grafico' noemde.

Om zijn inkomen aan te vullen, zette hij zijn werkzaamheden voor de Société Céramique op afstand voort. Ook illustreerde hij (kinder)boeken als *Kantjil* en *Peter Pan*, en maakte hij ontwerpen voor boekbanden, reclametekeningen en kalenders.

Uit Verstijnen's associatie met de *Groene Amsterdammer*, zijn medewerking aan brochures van de Dierenbescherming, de anti-vivisectie beweging en de Bellamy Vereeniging, als ook de toon van zijn correspondentie, wordt duidelijk dat hij een sociaal-geëngageerde instelling had. In de jaren '30 uit hij in zijn brieven zijn zorgen over de groeiende invloed van het nationaal-socialisme, het 'kwaad', op mensen om hem heen, hetgeen hij niet kon verenigen met zijn eigen, theosofische levenshouding en zuivere morele waarden. Op 15 januari 1940 stierf Verstijnen in zijn woning te Scheveningen aan angina pectoris, waardoor de door hem zo gevreesde oorlog hem bespaard is gebleven.

Initiatief

De tentoonstelling is een initiatief van Kroon & Wagt-

berg Hansen kunsthistorisch projectmanagement te Den Haag, en werd mogelijk gemaakt door de kleinkinderen van de kunstenaar, die het persoonlijke archief van hun grootvader voor onderzoek ter beschikking stelden.

Publicatie

Bij de tentoonstelling verschijnt bij uitgeverij Waanders te Zwolle de eerste monografie, die ooit aan deze kunstenaar is gewijd van de hand van kunsthistorica drs. Audrey Wagtberg Hansen (gastconservator van de tentoonstelling). In deze publicatie, die deel uitmaakt van de reeks monografieën over kunstenaars rond 1900 van het Drents Museum, worden Verstijnen's oeuvre en bijzondere kunsttechnieken uitgebreid besproken en geïllustreerd.

Publicatiegegevens: Audrey Wagtberg Hansen, *Henri Verstijnen 1882-1940*, (Uitgeverij Waanders) Zwolle 2006, ISBN 90 400 8282 0, € 22,50.

EINDE PERSBERICHT

Contactpersonen pers:

- Drents Museum: Ellen ter Hofstede, pr-medewerker, t 0592 377773, e.hofstede@drenthe.nl, www.drentsmuseum.nl;
- Museum Mesdag: Maartje de Haan, conservator, 070-3621434, dehaan@museummesdag.nl, www.museummesdag.nl;
- Kroon & Wagtberg Hansen: Audrey Wagtberg Hansen, gastconservator, 070-3603129, audrey@kroonwagtberghansen.nl, www.kroonwagtberghansen.nl

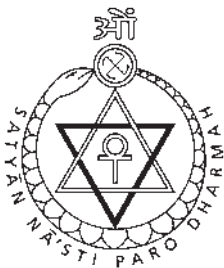
Vrijheid van denken

De Theosophical Society heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven. Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid mag worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden. Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar gemaakt worden of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren. Meningeën of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society te verdedigen, te handhaven en er naar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

Theosofische boekhandel Adyar

Tolstraat 154, 1074 VM Amsterdam

tel. (020) 676 56 72, fax (020) 675 76 57

e-mail: books@theosofie.nl, website: <http://www.theosofie.nl>

openingstijden: di. t/m vr. 13.00-17.30 uur, za. 13.00-17.00 uur
een boekenlijst wordt u op aanvraag toegestuurd

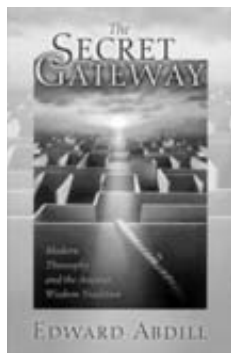
The Secret Gateway

- Modern Theosophy and the Ancient Wisdom Tradition

By Edward Abdill

250 pp., paperback 2005, ISBN 0 8356 0824 5, Price € 16,50

Edward Abdill simplifies the essence of Theosophy using the power and beauty of story. He points out that we need a very different kind of science – a “science of spirit” – to explore the inner world of consciousness. With sensitivity and insight, he opens a “secret gateway” to spiritual wisdom. I invite you to step through. If you do, chances are your life will never be the same.

William James:

Vormen van religieuze ervaring

- onderzoek naar het wezen van de mens

400 blz., paperback 2005 (1902)

ISBN 90 807300 2 5 prijs € 27,50

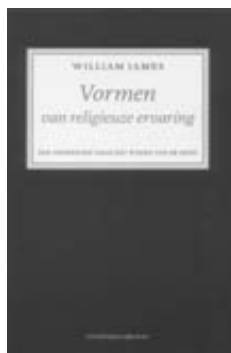
The Varieties of Religious Experience

- A Study in Human Nature

624 pp., paperback 2002 (1902)

ISBN 0 679 64011 8 Price € 13,95

James analyseert de religieuze gevoelens die de mens in zijn innerlijk leven ervaart. Een klassiek werk.

Chogyam Trungpa Rinpoche:

Spiritueel materialisme doorsnijden

230 blz., paperback 1999 (1973)

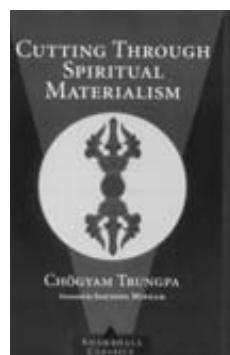
ISBN 90 6325 393 1 prijs € 19,50

Cutting Through Spiritual Materialism

264 pp., paperback 2002 (1973)

ISBN 1 57062 957 9 Price € 16,95

Over het op de juiste manier bewandelen van het spirituele pad. Een modern klassiek werk.

Deze titels zijn ook verkrijgbaar bij boekhandel Au Bout du Monde,
Singel 313, 1021 WJ Amsterdam, tel. (020) 625 13 97